

tiende jaargang nummer 6/7 | 1969

KLEIO

UIT DE INHOUD:

Vergaderd rond het Eindexamen

VERENIGING VAN GESCHIEDENISLERAREN IN NEDERLAND (V.G.N.)

BESTUUR

DR. TH. H. J. STOELINGA, *voorzitter*; Jagersdreef 98, Driebergen, tel. 03438-2162.
C. M. H. BOSCH, *vice-voorzitter*; Borskilaan 7, Bloemendaal, tel. 023-61723.
C. L. A. DANIËLS, *1e secretaris*; Apolloplantsoen 23, Zaandam, tel. 02980-65602.
DRS. A. J. M. VAN DER EERDEN, *2e secretaris*; Essesteijnstraat 4, Voorburg, tel. 070-863757.
M. LEEFLANG, *penningmeester*; Berkenlaan 13, Enkhuizen, tel. 02280-3152; postrekening 128701 t.n.v. de penningmeester van de V.G.N. te Enkhuizen.
DRS. G. J. GERBSCHIED, Amsterdam.
DRS. G. A. J. GIEZEMAN, Voorburg.
B. P. L. LÜCKER, Tegelen.
DR. P. VAN DER MEULEN, Bilthoven.
G. S. SCHAAFSMA, Breda.

CONTRIBUTIE

f 25,— per kalenderjaar, het abonnement op KLEIO inbegrepen.

LEDENADMINISTRATIE

Aangifte en afschrijvingen van leden dienen te worden gericht aan: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998. Bij aangifte wordt verzocht mee te delen: naam, voorletters, eventueel titel, bevoegdheid, huisadres, telefoon- en netnummer, adres van de school van hoofdbetrekking.

COMMISSIES

DIDACTIEKKOMMISSIE

DR. P. VAN DER MEULEN, *voorzitter*, Nicolailaan 17, Bilthoven, tel. 030-783869.
C. M. H. BOSCH, *secretaris*, Borskilaan 7, Bloemendaal, tel. 023-61723.
A. C. E. JANSE, *penningmeester*, Oranjelaan 13, Castricum, tel. 02518-53548; postrekening 1561752 t.n.v. penningmeester Didactiekcommissie V.G.N.
DRS. J. H. BIERLING, IJmuiden.
A. P. DIJKSTRA, Meppel.
DRS. S. GROENVELD, Amstelveen.
A. W. PARENT, Deurne.
J. G. TOEBES, Nijmegen.

COMMISSIE POSTACADEMIALE VORMING

De gegevens over de P.A.-commissie staan vermeld op de laatste tekstpagina van dit nummer.

KLEIO

Orgaan van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland.

Redactie: DR. P. A. M. GEURTS, DRS. H. J. NANNEN, DR. G. J. VAN DE POLL, DRS. G. W. M. TOMASSEN, H. E. DE WOLFF.

Secretaris: DRS. A. C. H. J. VAN NOORT, Oranjelaan 101, Lisse, tel. 02530-4527.

Abonnementen: voor leden gratis, voor niet-leden f 15,— per kalenderjaar; studentenabonnement: f 10,— per kalenderjaar. Opgave aan Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

KLEIO DIDACTICA

Nummers te bestellen door overschrijving van het verschuldigde bedrag op postrekening 128701 t.n.v. de penningmeester van de V.G.N. te Enkhuizen, met vermelding welk nummer wordt gewenst.

Correspondentie over deze bestellingen: Administratie V.G.N., Mient 272, 's-Gravenhage, tel. 070-682998.

Kleio en Kleio Didactica worden uitgegeven door de V.G.N. in samenwerking met de Stichting Onderwijs Oriëntatie, gevormd door de uitgevers J. M. Meulenhoff - J. Muusses - P. Noordhoff - Nijgh & Van Ditmar - Spruyt, Van Mantgem & De Does - W. J. Thieme.

POSTACADEMIALE COLLEGEDAGEN V. G. N.

Ook in de volgende cursus zullen weer postacademiale collegedagen georganiseerd worden, en wel vier maal per cursus, n.l. in oktober, november, januari/februari en februari/maart.

De collegedagen zullen gehouden worden in de plaatsen:

Alkmaar	Eindhoven	Heerlen	Utrecht
Amsterdam	Goes	Hengelo	Venlo
Arnhem	Groningen	Leeuwarden	Zutphen
Den Bosch	Den Haag	Maastricht	Zwolle
Breda	Haarlem	Rotterdam	

De aan het bijwonen van de collegedagen verbonden kosten zijn voor leden van de V. G. N. f. 10, -- en voor niet-leden f. 15, --; deze bedragen gelden voor de collegedagen tezamen, de onkosten voor de maaltijd inbegrepen.

Mocht U onverhoopt op een dezer dagen genoodzaakt zijn verstek te laten gaan, dan krijgt U als deelnemer toch een gestenciid résumé, met literatuuropgave, zodat U althans van de hoofdzaken van het besprokene op de hoogte zult zijn.

Aanmelding uitsluitend door girostorting.

U wordt als deelnemer aan de Postacademiale Vorming beschouwd, wanneer U een bedrag van f. 10, -- resp. f. 15, -- hebt overgemaakt op girorekening 527314 t. n. v. de penningmeester van de Commissie Postacademiale Vorming der V. G. N. te Den Haag. Vermeldt U op het girostrookje de plaats waar U de collegedagen wilt bijwonen. Degenen die de collegedagen in twee kringen (plaatsen) willen volgen dienen dubbel te betalen.

Ook zij die vorig jaar reeds deelnamen (dat waren er + 500) moeten zich op-nieuw opgeven.

Daar de volgende cursus reeds vroeg begint, wordt U dringend verzocht zo spoedig mogelijk te gireren, in elk geval vóór de zomervakantie.

Tezijnertijd ontvangt U van het kringbestuur uit de desbetreffende collegeplaats tijdig de convocatie voor de collegedagen.

De Commissie Postacademiale Vorming
der Vereniging van Geschiedenislera-
ren in Nederland.

KLEIO

Tijdschrift van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland
(V.G.N.)

TIENDE JAARGANG - NUMMER 3 en 4 - JUNI / JULI 1969.

INHOUD

1. Uitnodiging voor de didaktiek-conferentie pag.: 193
2. Samenstelling van het nieuwe bestuur pag.: 194
3. Verslag van het openbaar gedeelte van de Algemene Ledenvergadering der V.G.N. op maandag 14 april 1969 te Utrecht. pag.: 195
4. Vragen naar aanleiding van het Interim-rapport van de eindexamencommissie ter vergadering gesteld door C.H.M. Bosch pag.: 199
5. Jaarrede van de voorzitter van de V.G.N. pag.: 202
6. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van de V.G.N. op maandag 14 april 1969 te Utrecht pag.: 204
7. Uitslag van de enquête gevoegd bij het Interimrapport van de eindexamencommissie pag.: 212
8. Commentaar dat bij de enquête geleverd werd pag.: 214
9. Samenvatting van het geleverde commentaar door C.L.A. Daniëls pag.: 220
10. Verslagen van de afdelingsvergaderingen n. a. v. het Interimrapport der eindexamencommissie pag.: 224
11. Verslag van het onderhoud van het bestuur der V.G.N. met de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen pag.: 249
12. Het eindexamen geschiedenis op de scholen van het Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs pag.: 255

De jaarlijkse Didactiekconferentie zal dit jaar gehouden worden op vrijdag 26 en zaterdag 27 september a. s. op de "Pietersberg" te Oosterbeek. De conferentie zal, zoals op de jaarvergadering is toegezegd, gewijd zijn aan:

EINDEXAMENPROBLEMEN.

De Didactiekcommissie verwacht een grote opkomst en heeft daarom, om niemand af te hoeven wijzen, een tweede conferentie vastgesteld op vrijdag 7 en zaterdag 8 november op "Woudschoten" te Zeist.

De conferentie is bestemd voor hen die geschiedenis geven op scholen voor M. A. V. O., V. W. O. en Kweek-scholen.

Noteer bovengenoemde data reeds in uw agenda! Nadere mededelingen over de conferentie volgen aan het begin van het nieuwe schooljaar.

De Didactiekcommissie.

Op de jaarvergadering van 14 april 1969 te Utrecht vond de bestuurswisseling plaats. Afgetreden zijn de heren H. de Ruyter (voorzitter), Drs. G. J. Gerbscheid (1e secretaris), A. J. V. M. Adang, Dr. P. A. M. Geurts. Het bestuur wil ook op deze plaats hen nogmaals gaarne danken voor het vele, soms zeer tijdrovende werk dat zij ten bate van de V. G. N. hebben verricht.

Het nieuwe bestuur is nu als volgt samengesteld:

Dr. Th. H. J. Stoelinga, voorzitter, Jagersdreef 98,
Driebergen, tel. 03438-2162.

C. M. H. Bosch, vice-voorzitter, Borskilaan 7,
Bloemendaal, tel. 023-61723.

C. L. A. Daniels, 1e secretaris, Apolloplantsoen 23,
Zaandam, tel. 02980-65602.

Drs. A. J. M. van der Eerden, 2e secretaris, Essesteijn-
straat 4, Voorburg,
tel. 070-863757.

M. Leeftang, penningmeester, Berkenlaan 13, Enkhuizen,
tel. 02280-3152;
postrekening 128701 t. n. v. de penningmeester van de
V. G. N. te Enkhuizen.

Drs. G. J. Gerbscheid, Stadionkade 76 III,
tel. 020-798286.

Drs. G. A. J. Giezeman, Dirk v. Voorburglaan 16,
Voorburg, tel. 070-868123.

B. P. L. Lückert, Hoogstraat 4, Tegelen, tel. 04706-1088.

Dr. P. van der Meulen, Nicolaïlaan 17, Bilthoven,
tel. 030-783869.

G. S. Schaafsma, Burg. Middelaerlaan 20, Breda,
tel. 01600-47245.

3 VERSLAG VAN HET OPENBAAR GEDEELTE
 VAN DE
ALGEMENE LEDENVERGADERING DER V.G.N.
 op maandag 14 april 1969 te Utrecht.

Stipt op tijd opent te 10.30 de voorzitter de Jaarvergadering met een woord van welkom waarbij hij zijn blijdschap over de grote opkomst uitspreekt. In het bijzonder begroet hij de vertegenwoordigers van de zusterverenigingen VOS en VOHA en van de S.O.O. - resp. de heren Kalb, Woudhuysen en v. Foeken - en kort daarna kan hij alsnog de heren dr. Brants en Kalle als vertegenwoordigers van de inspecties VWO-HAVO en MAVO en drs. v. d. Woude namens de Historische Sectie van de Academische Raad welkom heten. De nu te houden bespreking van het Interim-rapport van onze Eindexamencommissie vindt z. i. terecht in het openbaar plaats omdat deze zaak vele aspecten heeft en ook het woord van onze gasten daarbij zwaar zal wegen.

Nadat enkele bestuursleden exemplaren van de "VOORLOPIGE UITSLAG ENQUETE" in de zaal hebben uitgedeeld krijgt de 1e secretaris het woord om een kleine toelichting te geven op de hier vermelde cijfers. Door verschillende omstandigheden gedwongen hebben vice-voorzitter en 1e secretaris namens het bestuur de tellingen verricht en niet de E.E.C.,. Tevens maakt hij melding van een belangrijk stuk dat ons onlangs werd toegestuurd door de Historische Sectie van de Academische Raad. De daar gehouden besprekingen leidden tot de conclusie dat het mondeling eindexamen voor het vak geschiedenis alleszins voldoet.

Hierop krijgt de heer Bosch gelegenheid ter openbaring van de beraadslagingen, nu geheel privé, een aantal kritische opmerkingen te maken bij en vragen te stellen over het Interim-rapport. Zijn waardering voor deze "vrije tijdsbesteding" van de twaalf commissieleden staat voorop want er is veel werk verzet. Zijn vier "algemene vragen" betreffen duidelijker niveau-afbakening tussen VWO, HAVO en MAVO, het verschil in urenaantallen dat men op verschillende scholen van één type zal kunnen verwachten, verstarring als gevolg van uniformering bij centraal schriftelijk werk en de geldmiddelen voor hulpmiddelen en vaklokalen.

Daarna komt hij met vier gedetailleerder vragen: aan wat voor "historisch woordenboek" denkt de EEC? Wat is een historisch betoog voor examencandidaten van het voortgezet onderwijs? Welke bedoeling heeft bijlage 7 en tenslotte: hoelang zou een schriftelijk eindexamen facultatief kunnen blijven?

De heer Maarsen meent als voorzitter wel namens de EEC te kunnen antwoorden maar wordt vrijwel onmiddellijk onderbroken door het stellen van preala-

bele vragen van de heren H. J. v. d. Mark en Erdsieck. De een vreest te weinig tijd over te houden voor de "gewone" leden, de ander wenst een speciale conferentie voor deze belangrijke materie omdat schriftelijk contact te tijdrovend en moeizaam is terwijl hier de "inspraak" wel zeer gewenst is. Een toezegging voor een conferentie krijgt hij meteen namens de Didactiekcommissie van de heer H. de Wolff.

Na dit intermezzo hervat de heer Maarsen, zij het zich wat beperkend op verzoek van de voorzitter, zijn betoog. Hij constateert ook lacunes in het rapport en zowel de niveauverschillen als de modellen zullen nog nadere bestudering vergen. Daarbij denkt hij aan een speciale sub-commissie voor het MAVO. Een bruikbaar woordenboek zal nog gemaakt moeten worden en t. a. v. het historisch betoog sluit hij zich graag aan bij wat dr. Brants daarover eens gezegd heeft. Dr. Bruch vraagt zich daarop af of er zoiets als een historisch bewijs is. Hoogstens kan men z. i. spreken van iets aannemelijk maken. Na nog enkele korte opmerkingen van de heren W. J. A. v. d. Berg en van Boven vraagt de heer Kuggeleijn of de biologie- en aardrijkskunde collegae het al eens zijn over wel of niet schriftelijk en of wij misschien nog alleen maar een achterhoedegevecht leveren? Voorts: waarom ontbreekt de meerkeuzetoets als mogelijkheid voor schriftelijk examen in het rapport en komt er nog een rapport?

Voorzitter de Ruyter wil de discussie graag zo zuiver mogelijk houden maar de heer Kuggeleijn blijft aandringen op motiveringen t. a. v. de multiple choice. De heer Verschoor herinnert er dan aan dat de inspecteur-generaal in zijn rede op onze vorige jaarvergadering uitdrukkelijk gezegd heeft: als het een multiple choice wordt "hoeft het van mij niet meer". Hierin ziet de heer Erdsieck weer een tegenstelling: de "open probleemstelling" van de voorzitter is iets anders dan deze verklaring van dr. de Jong zoals die door Verschoor wordt weer gegeven. Zijn Twentse collega Kuggeleijn blijkt ervaring met de meerkeuzetoets te hebben en belooft daarover een nota op te stellen t. b. v. de EEC.

Inspecteur Brants meent dat de multiple choice methode alleen bruikbaar is binnen één school en gebruik van eenzelfde leerboek veronderstelt zodat men tot stofafbakening kan komen. Overigens merkt de heer Kalle op dat er wel degelijk over gesproken is, m. n. in sub-cie III waarvan hij met Pabst en Parent lid was. De heer W. J. A. v. d. Berg vraagt hierop stemming over dit idee waar de hele Twentse groep vóór blijkt te zijn.

De heer Schijff vraagt zich af waarom er geen inzicht is gegeven in wat de afdelingen hebben besproken. Hij meent dat de in den Haag aangenomen motie meer leden in de V. G. N. achter zich heeft dan het idee van de heren Erdsieck en Kuggeleijn. De voorzitter zegt echter dat het bestuur met opzet de afdelingsverslagen nog niet heeft genoemd omdat het de bespreking zo vrij mogelijk wil laten van welke beïnvloeding dan ook. We zijn nog in een stadium van studie en de besluitvorming komt later en het laatste woord is dán aan de ledenvergadering.

Dr. Gerlach ziet een K.B. over de eindexamens als een zwaard van Damocles boven ons hoofd hangen, vreest dat we al te laat zijn en dat we voor een vol-dongen feit worden geplaatst. Met verwijzing naar het lot van Saguntum wil hij nu beslissen. Echter, ook al vindt het A.B. een degelijk K.B. eveneens heilloos het meent dat wij ons hier moeten blijven bezinnen op - wetenschappelijk ver-antwoorde - experimenten en ook de "meerderheid" van de EEC is heus niet voor een schriftelijk examen-zonder-meer.

Nog meer emoties komen los, H.J. v.d. Mark, W.J.A. v.d. Berg, dr. Bruch, der. Brants - die echt géén antwoord kan geven op de vraag wanneer het K.B. verwacht kan worden - en Verschoor spreken zich hierover uit. De heer Maarsen wil graag het idee steunen de afdelingsverslagen integraal te publiceren omdat openheid tegenover elkaar noodzakelijk is.

Of er door schriftelijk inderdaad verstarring komen zou kan ook alleen het expe-riment duidelijk maken maar het is een kwestie van integriteit om niet bij voor-baat de ogen te sluiten voor bepaalde mogelijkheden, temeer als gegarandeerd kan worden dat dit voor de leerlingen geen nadeel hoeft te betekenen.

De commissie was trouwens unaniem t.a.v. de probleemstelling. De heer van Boven bevestigt dat ook hij geen bezwaar had tegen experimenten maar nu staat het gehele rapport ter discussie. Enkele wijzen er op dat de gegeven modellen voor een schriftelijk zoals in bijlage 7 meer weg hebben van opgaven voor een M.O.examen. Is er dan geen informatie over deze hele problematiek op grond van ervaringen in het buitenland? Inderdaad blijkt de EEC hier heel weinig mee te zijn opgeschoten. VOHA-vertegenwoordiger Woudhuysen vermeldt zijn erva-ringen op dit gebied met gegevens uit België, Engeland en Beieren en wijst er nadrukkelijk op dat het daar steeds schoolexamens betreft en volgens van Boven gaat daar trouwens alles ook op de helling.' Toch moeten er nog enige oudere leraren te vinden zijn die ruim veertig jaar geleden ook in ons land met een schriftelijk eindexamen hebben gewerkt als historici op gymnasium en h.b.s., zegt W.J.A. v.d. Berg.

De heer Knoop wil gezien de enquête-resultaten nu meteen maar doorhakken en de vergadering laten uitspreken dat alleen een mondeling acceptabel is. Op de gewetensvraag van de heer Maarsen of hij nu wetenschappelijk of emotio-neel-demagogisch denkt te spreken, wil hij echter voor alsnog geen antwoord geven. De heren H. de Wolff en Maarsen beklemtonen nog eens dat wij hier te maken hebben met een wetenschappelijk en didactisch probleem doch dat de vraag hoe verder politiek mee gehandeld moet worden aan het bestuur dient te worden overgelaten. Wetenschappelijk ondersteunde argumenten zullen het ech-ter beslist "beter doen" dan kreten zonder meer.

De angst over de aard van de opgaven voor een schriftelijk en het na verloop van tijd "iets nieuws" moeten verzinnen, wordt door verschillende sprekers toch op-

nieuw naar voren gebracht, o.a. door Hassefras, Schijff en Plaatsman. De laatste vreest enerzijds een doublure van het opstel voor Nederlands en wijst er aan de andere kant op dat geschiedenis voor vele HAVO-leerlingen min of meer een "vluchtvak" is. Men moet realistisch zich afvragen wat men van dergelijke leerlingen zal kunnen verlangen. Daarnaast is er nog de vraag wat het allemaal zal moeten gaan kosten terwijl hij niet verwacht dat we geld voor experimenten los zullen krijgen. De multiple-choice vragen voor de moderne talen op de eindexamens van de experimentele HAVO-scholen hebben allerm minst selectief gewerkt. Goede leerlingen kregen onvoldoendes en omgekeerd. De onpersoonlijke computer gaat er kennelijk boven een op de leerling afgestemde benadering.

De heer Kalle meent op grond van zijn ervaring dat de resultaten van leerlingen die een vak kozen bij gebrek aan beter inderdaad slecht zijn maar na een paar jaar trekt dat weer wat bij. Daarnaast is onze hele didactiek nog te eenzijdig op het mondeling gericht terwijl dat nu geleidelijk aan meer in de richting van de bevordering der zelfwerkzaamheid gaat. Dat laatste stemt ook de heer Hassefras toe evenals de heer Erdsieck die zich nog keert tegen het betoog van de heer Plaatsman terwijl hij verder beslist géén stemming wil over wel of niet multiple-choice methodes zoals dat eerder door v. d. Berg verlangd was.

De voorzitter besluit dan deze soms nogal bewogen bespreking met een korte meditatie over de feestdag van St. Liduina van Schiedam.

Als lid van het Calvinistisch volksdeel blijkt het hem echter niet zozeer om deze heilige te doen als wel om haar woonplaats waar een bepaald - door sommigen : geestrijk genoemd - vocht gestookt wordt van welks stoutigheid hij minder afkerig is dan wijlen Calvin van de Paapse.

Toch moet het verlangen naar de borrel dat bij een niet onaanzienlijk aantal VGN-leden blijkt te bestaan nog een ogenblik worden bedwongen.

Namens de zusterverenigingen wil de heer Woudhuysen nog graag een enkel woord spreken als dank voor de invitatie en als oproep tot solidariteit in de vaak moeilijke strijd in het Mammoettijdvak.

Maar te 12.25 sluit de voorzitter dan toch het Openbare gedeelte van de Jaarvergadering definitief.

drs. G.J. Gerbscheid
1e secretaris

N.B. : In Kleio tiende jaargang nr. 2 dat geheel aan de jaarvergadering is gewijd is door te snelle correctie toch een enkele vergissing over het hoofd gezien. Met name is op de bladzijden, 54, 55 en 60 de datum van de Jaarvergadering 1968 driemaal verschillend opgegeven, in alle gevallen moet er staan: maandag 16 april 1968.

G.J.G.

4 VRAGEN NAAR AANLEIDING VAN HET
INTERIMRAPPORT VAN DE EINDEXAMENCOMMISSIE
VAN DE V. G. N.

ter jaarvergadering gesteld door C. H. M. Bosch

Voor ik enkele vragen over het interimrapport aan de commissie ga voorleggen een paar opmerkingen:

In de eerste plaats wil ik mijn waardering uitspreken voor de vrijetijdsbesteding van de twaalf leden van onze Eindexamencommissie. Wanneer ik hen voor deze vrijetijdsbesteding bedank is dit géén beleefdheidsfrase mijnerzijds. De commissie heeft reeds veel werk verzet en met haar interimrapport ons allen zéér concreet met onze neus op niet geringe vakproblemen gedrukt.

In de tweede plaats wil ik opmerken dat de vragen die ik de commissie wil voorleggen niet het resultaat zijn van besprekingen in het Algemeen Bestuur, het Dagelijks Bestuur, de Didactiekcommissie of de afdeling Haarlem. Ik heb ook geen kennis willen nemen van de verslagen van de afdelingsvergaderingen noch van de opmerkingen die de leden op de ingezonden enquête-formulieren maakten. De vragen die ik wil stellen zijn de neerslag van mijn - overigens nog niet voltooide - solitaire bestudering van het interimrapport en ze moeten gezien worden als een persoonlijke bijdrage in het gesprek over vorm en inhoud van onze geschiedenisindexamens.

Tenslotte mijn laatste opmerking: ik heb geprobeerd uit praktische overwegingen het aantal vragen beperkt te houden.

De vragen - eerst vier van een wat algemener karakter:

1. De commissie gaat van het standpunt uit dat de eindexamens mavo, havo en vwo op gelijke wijze zullen worden afgenomen. Ik veronderstel dat het een standpunt is dat de commissie van "Lochem" heeft overgenomen.

De commissie wil in de examens voor deze drie categorieën van onderwijs wél een verschil in niveau en tijdsduur. In het interimrapport komt zij evenwel niet of nauwelijks tot een uitwerking van deze niveau-verschillen. Zou de commissie in haar eindrapport de niveauverschillen tussen vwo-examens, havo-examens en mavo-examens aan de hand van voorbeelden duidelijk willen omschrijven?

2. Heeft de commissie zich gerealiseerd - ik kan daar in het interimrapport niets over vinden - dat op scholen van ééNZelfde type ook in de hoogste klassen niet overal een gelijk aantal uren geschiedenis op het rooster vermeld staat of hoeft te staan? Het is een situatie die vorig jaar door collega De Wolff in zijn openings-toespraak op onze Didactiekconferentie reeds is gesignaleerd.

Is de commissie van oordeel dat - ondanks deze ongelijkheid in geschiedenislessen - tóch aan alle eindexamenkandidaten in één zélfde schooltype bij een even-

tuel schriftelijk eindexamen gelijke opgaven gegeven kunnen worden?

3. Heeft de commissie in haar besprekingen ook overwogen of de uniformering die een centraal geregeld schriftelijk examen met zich meebrengt misschien een verstarring in ons geschiedenisonderwijs kan veroorzaken en onderwijsmoderneringsmogelijkheden - ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de individualisering en aan de vakkenintegratie - in gevaar kan brengen?

Zou de commissie - indien zij nog niet tot deze overwegingen kwam en ik heb in het rapport daar ook niets over gelezen - dit punt - dat mij niet onbelangrijk voorkomt - alsnog in haar onderzoek willen betrekken?

4. De commissie pleit in haar interimrapport voor het gebruik van hulpmiddelen. Is het de commissie misschien bekend of op de begroting van het ministerie van O. en W. voor het jaar 1970 gelden zullen worden uitgetrokken, zodat op ál onze scholen - óók de rijksscholen - voor mavo, havo en vwo op korte termijn een toereikend aantal van deze hulpmiddelen kan worden aangeschaft? En weet de commissie of dan tegelijkertijd een voldoende aantal geschiedenisvaklokalen per school, gecreëerd kan worden?

Is de commissie niet met mij van oordeel dat indien de overheid op grotere eind-examenuniformiteit zou aandringen, diezelfde overheid het geschiedenisonderwijs een outillage beschikbaar móét stellen - en ik beklemtoon hier het woord móét - die waarborgen biedt dat inderdaad alle leerlingen die ons vak als eind-examenonderdeel kiezen zoveel mogelijk gelijke kansen krijgen?

. Ik kom hierna met vier vragen die gedetailleerder zijn en die meer op een bepaald onderdeel van het interimrapport ingaan:

5. De commissie noemt als hulpmiddel een "historisch woordenboek", maar zij geeft hier geen duidelijke omschrijving van. Is het misschien een kruising tussen K. ter Laan 's Woordenboek van de Vaderlandse Geschiedenis dat in 1939 verscheen en de Historische Winkler Prins die in de jaren 1957, '58 en '59 uitkwam en die beide uitverkocht zijn?

6. In het interimrapport wordt herhaalde malen over een "historisch betoog" geschreven. Op pag. 13 staat bijvoorbeeld dat de kandidaat op het schriftelijk examen een logische opbouw van een historisch betoog moet kunnen geven. Op pag. 15 wordt op het mondeling examen van hem verlangd dat hij "een niet onderbroken historisch betoog van 5 à 10 minuten" moet kunnen leveren. Nu is volgens Van Dale én volgens Koenen/Endepols een betoog: een bewijsvoering; en een bewijsvoering : een redenering waarmee men een bewijs tracht te leveren.

Zou de commissie duidelijk kunnen omschrijven wat zij onder een historisch betoog verstaat? Bedoelt zij ermee dat de kandidaat inderdaad in staat moet zijn

in een redenering een historisch bewijs te leveren?

7. Op pag. 13 van het interimrapport staat dat bij het schriftelijk examen getoetst zal worden of een kandidaat kan komen tot:
- a. een logische opbouw van een historisch betoog;
 - b. een kritisch kennisnemen van textuele informatie;
 - c. een kritisch waarderen van historische verschijnselen.

In bijlage 7 geeft de commissie een model van een schriftelijk examen. Van de kandidaat wordt daar verlangd:

Behandel één der volgende onderwerpen. En daaronder volgen dan zes onderwerpen waaruit zij of hij kan kiezen.

Nu is het mij niet duidelijk geworden wat door middel van deze opgave getoetst moet worden:

of de kandidaat kan komen tot:

- a. een logische opbouw van een historisch betoog - en ik verwijs daarbij naar mijn vorige vraag-;
- b. een kritisch kennisnemen van textuele informatie;
- c. een kritisch waarderen van historische verschijnselen.

Zou de commissie hier helderheid over willen verschaffen?

8. Op de reeds eerder genoemde pag. 13 van het interimrapport staat:

"De commissie stelt voor een proef te nemen met de vorm waarin een schriftelijk eindexamen geschiedenis van de laatste vijftig jaar zou kunnen worden afgenomen.

Bij gebleken resultaat zal hier een periode op volgen, waarin een schriftelijk examen facultatief wordt gesteld".

Kan de commissie ons inlichten:

- a. bij welk resultaat een schriftelijk examen facultatief gesteld zal worden?;
- b. hoe en door wie dit resultaat zal worden vastgesteld?;
- c. en vervolgens of een schriftelijk examen tot in lengte van dagen facultatief blijft?

Het rapport zwijgt n.l. over dit alles.

- Ik begrijp dat in deze vergadering niet zomaar een antwoord op deze vragen gegeven kan worden. Dat is mijn bedoeling ook niet. We zitten immers nog in de fase tussen interim- en eindrapport.

De commissie heeft naar aanleiding van haar interimrapport om reacties gevraagd. Ik heb hier de mijne gegeven en heb me daarbij - zoals ik in het begin zei - een beperking opgelegd. Er leven nog meer vragen bij mij. Ongetwijfeld

is dat ook het geval bij andere aanwezigen hier.

- . Ik wil tenslotte eindigen met alle leden van onze Eindexamencommissie van harte sterkte toe te wensen bij hun verdere studie van dat zo moeilijke, zo complexe probleem dat het geschiedeniseindexamen genoemd kan worden.

- . - . - . - . - . -

5 JAARREDE VAN DE VOORZITTER VAN DE V.G.N.

H. de Ruyter.

1. In het afgelopen jaar, op 22 november, bestond de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland tien jaar. De Collega's die de V.G.N. hebben opgericht verdienen daarvoor dank, want aldus werd een belangrijke bijdrage geleverd tot de versterking van het vak geschiedenis.

Vier jaar later werd de Vereniging door een nieuw bestuur nieuwe impulsen gegeven die geleid hebben tot een reeks van commissies, rapporten en conferenties. Het voorstel voor een nieuw eindexamenreglement, opgesteld door de V.G.N., werd door het departement van O. en W. overgenomen.

De V.G.N. heeft voor de leden enerzijds het karakter van een dienstenverlenend instituut waarbij men met name kan denken aan het werk van de commissie postacademiale vorming. Anderzijds is de Vereniging een forum waar meningen worden uitgewisseld waartoe Kleio en de conferenties van de didactiek-commissie bijdragen. Ook in allerlei rapporten komt deze laatste functie naar voren: in de laatste jaren verschenen discussiestukken over de doelstellingen van het geschiedenisonderwijs, de eindexamens en de opleiding van leraren geschiedenis en staatsinrichting.

Naar buiten tracht de V.G.N. vorm te geven aan de belangen van het geschiedenisonderwijs. De ruim 900 leden vertegenwoordigen meer dan 75% van de leraren geschiedenis, een aantal dat tot genoegen stemt.

2. Van de veelsoortige werkzaamheden die in de afgelopen bestuursperiode ter hand zijn genomen mogen hier enkele nader worden aangeduid.

De contacten tussen leden en bestuur zijn verstevigd door de instelling van V.G.N. -afdelingen. Als eerste werk wachtte de bespreking van het interim-rapport van de eindexamencommissie. Naar schatting namen 200 leden deel aan de discussies. Mede door de enquête naar de meningen van de leden over de eindexamens geschiedenis is bereikt dat velen betrokken zijn in gesprekken die noodzakelijk zijn voor het geschiedenisonderwijs.

In 1968 werd het lidmaatschap van de Vereniging opengesteld voor mavo-le-

raren. Waar geen akte geschiedenis l.o. bestaat en de organisatie van een derde graad geschiedenis nog niet op gang is gekomen, is het belangrijkste probleem hoe een gepaste vorm van bijscholing te vinden zodat het vak geschiedenis een specialisme worden kan zoals dat reeds het geval is voor vakken waarvoor een akte bestaat.

Met genoegen kan de groeiende samenwerking met de academische wereld worden gesignaleerd, met name met de sectie - geschiedenis van de Academische Raad. Wederzijds werden en worden leden in commissies benoemd wanneer zaken van gemeenschappelijk belang aan de orde zijn.

3. Het probleem dat het laatste anderhalf jaar en vooral de afgelopen maanden de Vereniging het hevigst heeft beroerd is de vormgeving van de eindexamens. In de adviezen die "Lochem" heeft gegeven aan de staatssecretaris van O. en W. komen enige zaken voor die naar het inzicht van het bestuur zeer ernstige gevolgen voor het geschiedenisonderwijs kunnen hebben. De meeste weerstand roepen de volgende punten op:

a. voor elk vak komt een centraal schriftelijk examen, ook voor de vakken waarvan de vakgroepen protesteerden tegen die regeling, ook voor geschiedenis dus;

b. bij het gymnasium-A is geschiedenis niet langer een van de 5 verplichte vakken maar tezamen met aardrijkskunde en economische wetenschappen I, geplaatst in een groep van 3 waaruit verplicht gekozen moet worden.

In een brief aan de Raad van Leraren, een weergave van ons mondelinge commentaar op een afdelingsvergadering van de Raad, hebben we de zienswijze van de V.G.N. daarover gegeven.

Wat de wijzigingen op het gymnasium-A betreft: de V.G.N. is daarover niet geraadpleegd en de wijziging is ook niet gemotiveerd. Onzerzijds is gesteld dat een literair - klassieke afdeling een verplicht vak geschiedenis vereist. Nog ernstiger is het gesteld met een schriftelijk examen. De ledenvergadering van 16 december 1967 heeft zich uitgesproken tegen invoering van schriftelijke examens en gesteld dat slechts eerlijke experimenten zouden moeten beslissen over de vorm van het eindexamen. De nota van 26 juni 1968, door het bestuur opgesteld en gericht aan de Raad van Leraren geeft dezelfde richting aan.

Wij zouden ons moeten voorstellen dat ineens ons het schriftelijke examen overkomt. Er zal dan wel worden geëxperimenteerd over de vorm waarop het schriftelijke examen plaats zal vinden, maar niet over de mogelijkheid of een schriftelijk examen ingevoerd kan worden. Dat betekent dat het overleg, toegezegd door de secretaris-generaal niet heeft plaats gevonden, dat de arbeid van de eindexamencommissie in de lucht komt te hangen, dat een schriftelijk examen ingevoerd is zonder dat iemand weet hoe het er moet uitzien of dat op didactische gronden is vastgesteld of het mogelijk is.

Het bestuur meent dat invoering van een schriftelijk examen thans, zonder

experimenten, onaanvaardbaar is.

Het heilloze KB, op basis van een onjuist advies van Lochem, moet voorkomen worden. De weg daartoe dient een nieuw gesprek met het departement te zijn, waarin opnieuw ons standpunt wordt uiteengezet en met de grootst mogelijke klem wordt gevraagd voor geschiedenis een regeling te treffen die experimenten mogelijk maakt, maar dan echte experimenten. Slechts ook op die manier kan voorkomen worden dat niet alleen de uitwerking van de mammoetwet in het algemeen, maar ook de regelingen t.a.v. het vak geschiedenis in het bijzonder een algeheel gevoel van frustratie bij de Nederlandsche geschiedenisleraar te weeg brengt.

- . - . - . - . - . - . - . - . - .

6 NOTULEN van de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland (V.G.N.) op maandag 14 april 1969 in "De Poort van Kleef" te Utrecht.

Van het bestuur zijn aanwezig:

H. de Ruyter, C.M.H. Bosch, Drs. G.J. Gerbscheid, Drs. A.J.M. van der Eerden, M. Leeftang, Dr. P.A.M. Geurts, Drs. G.A.J. Giezeman, G.S. Schaafsma.

Afwezig is met kennisgeving: A.J.V.M. Adang.

Als niet-leden worden tot de vergadering toegelaten de inspecteur Dr. J.L.P. Brants en Dr. A.M. van der Woude namens de sectie geschiedenis van de Academische Raad.

Volgens de presentielijst zijn 71 leden aanwezig.

Om 13.37 opent de voorzitter H. de Ruyter de vergadering.

Hij verzoekt om enige ogenblikken stilte ter herdenking van de dit jaar overleden leden Drs. P.A. v.d. Sande (overleden 28-6-1968) en Drs. P.J. Th. Tammes (overleden 9-8-1968).

1. Jaarrede (zie blz. 202 van dit nummer).

2. Notulen van de jaarvergadering d.d. 16 april 1968.

De heer Leeftang heeft bezwaar tegen de samenvatting van zijn woorden over de Amsterdamse cursus voor MAVO-docenten (Kleio 10e jrg. nr. 2; pag. 57 punt 3).

Hij stelt voor de gewraakte zin te vervangen door:

"..... geeft een uiteenzetting over de werkwijze van deze cursus en maakt daarbij enige kritische opmerkingen".

De voorzitter aanvaardt deze wijziging.

Naar aanleiding van de laatste 4 regels op pag. 58 vraagt de heer Verschoor of het bestuur van de V.G.N. nog eens duidelijk wil stellen, dat zij zich distancieert van de aversie van de Raad van Leraren tegen onze Statutenwijziging, waardoor het mogelijk wordt, dat MAVO-docenten gewoon lid van de V.G.N. worden. De heren Van Voorst van Beest en Mulder antwoorden hierop, dat de Raad van Leraren alleen maar gesteld had, dat zij slechts de belangen kan behartigen van de docenten aan het V.W.O. en H.A.V.O.

De heer Maarsen wil gaarne vanwege de duidelijkheid van de terminologie het op blz. 56 onder punt 2 gebruikte woord "interimrapport" vervangen zien door "rapport op zo korte termijn", hetgeen wordt aanvaard.

3. Ingekomen stukken.

Na het voorlezen van enige berichten van verhindering, wordt de motie van de afdeling Heerlen over de instelling van een commissie, die de regionalisatie van het V.G.N. -werk zal moeten bestuderen, door de heer W.J.A. v.d. Berg toegelicht.

Zonder discussie wordt dit door het bestuur overgenomen voorstel geaccepteerd.

De 1e secretaris Gerbscheid brengt daarna verslag uit van een vergadering van de Raad van Leraren met de vakgroepen op 1 april 1969, waarin de Raad informatie verstrekke over de stand van zaken in "Lochem". De Raad werd in dat Lochems overleg nogal eens overrompeld door steeds weer nieuwe stukken, waardoor bepaalde problemen niet uitgesproken konden worden. Het ontbreken van een vertegenwoordiging van de Academische Raad, werd als een gemis gevoeld. Ter illustratie van de gang van zaken mag dienen, dat slechts door de welwillende medewerking van de school van de heer Steenberg, de diverse stukken op tijd vermenigvuldigd kunnen worden, omdat het departement dit werk niet aan kan. De Raad heeft het voorstel aanvaard dat voor Gymnasium A het vak geschiedenis en staatsinrichting niet meer verplicht zal zijn, maar dat in plaats daarvan een verplichte keuze moet worden gedaan uit geschiedenis, aardrijkskunde, economische wetenschappen I. De motivering voor deze verandering ontbreekt. Dat de classici eveneens voor een verplicht vak geschiedenis zijn, mocht niet baten. Ook een centraal schriftelijk eindexamen voor alle vakken is aanvaard. Ook hier geen motivering, terwijl de door de V.G.N. gewenste experimenten niet genoemd zijn. De Raad van Leraren is zich wel blijven verzetten tegen het zgn. schoolonderzoek.

De onrust in de vergadering, gewekt door de woorden van de heer Gerbscheid, slaat om in onthutste sprakeloosheid als vervolgens de heer Mulder het verhaal

van de heer Gerbscheid wat wil verduidelijken. Hij vertelt de vergadering, dat het interimrapport van Lochem met 2 concept K.B. 's nu bij de Onderwijsraad ligt, waarna nog slechts de ondertekening van deze K.B. 's door de staatssecretaris rest.

De Raad van Leraren heeft zich tenslotte neergelegd bij de kwestie geschiedenis op Gymnasium A, nadat zich het volgende had afgespeeld.

Het eerste concept K.B. ging uit van een verplicht vak geschiedenis voor Gymnasium A.

De rectoren protesteerden, waarna een nieuw K.B. werd opgesteld met geschiedenis als verplicht keuzevak.

De heer Mulder had bezwaar gemaakt en na uitvoerige bespreking, was men wederom naar het oorspronkelijke concept teruggekeerd. Toch was uiteindelijk, buiten de Raad van Leraren om, door een of ander misverstand in de definitieve versies van de K.B. 's geschiedenis als verplicht keuzevak voor Gymnasium A terechtgekomen.

Na deze merkwaardige geschiedenis roept de heer W. van den Berg uit: "Waar praten wij eigenlijk nog over". De voorzitter verwijst naar zijn jaarrede en meent dat de vergadering zich moet uitspreken over een afwijzing van een nu ingevoerd schriftelijk eindexamen bij de staatssecretaris. De heer Kuggeleyn vindt, dat de leden alle medewerking aan een schriftelijk eindexamen moeten weigeren. De heer Mulder ziet nog kansen voor een protest en wijst op het succes, dat de klassieke sectie heeft behaald. De commissie Sicking had n.l. een nota opgesteld over de studie van en het eindexamen in de klassieke talen. De heer Pennock, classicus, was tegen deze nota en zit nu juist in het Lochems overleg, zodat ook de klassieke talen in de door het departement zo gewenste uniforme eindexamen-regeling dreigden te vallen. Prof. Sicking dreigde toen af te treden als voorzitter van de commissie. "Lochem" is toen door de knieën gegaan en het eindexamen in de klassieke talen blijft voorlopig op de oude voet. Op grond hiervan raadt de heer Mulder aan te protesteren bij de staatssecretaris.

De voorzitter acht het nu het moment gekomen een motie voor te stellen. Bij de bespreking daarvan, vraagt de heer Maarsen zich af, of het bestuur niet moet dreigen met de opheffing van de vertrouwelijkheid van allerlei stukken uit het Lochems of ander overleg, aangezien door die vertrouwelijkheid het bestuur steeds maar moet beslissen zonder de leden te kunnen raadplegen. De heer Van Voorst van Beest meent, dat het enig resultaat zou zijn, dat wij die stukken dan niet meer kregen.

De discussie ging verder over de samenwerking met de pers (Wijne), contact met Kamerleden (Erdsieck) en de formulering van de motie (Stoelinga, Van

Kooten, Karsten, Boon, Gerlach, Charité, Kalle, Brunch, Knoop, Plaatsman, Jansen, Van der Mark, Kuggeleijn).

De heren De Wolff en Van der Woude stellen voor twee aparte moties aan te nemen:

één over het schriftelijk eindexamen en één over geschiedenis op Gymnasium A.

Na een schorsing van de vergadering van 15.10 - 15.30 uur voor de thee en om het bestuur de gelegenheid te geven een definitieve versie op te stellen worden de volgende moties eenstemmig door de vergadering aangenomen:

Motie I.

De ledenvergadering van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland (V.G.N.), op 14 april 1969 te Utrecht bijeen, gehoord de besprekingen over de eindexamens, is van oordeel:

dat invoering van schriftelijke eindexamens geschiedenis en staatsinrichting aan instellingen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.a.v.o. thans onaanvaardbaar is, dat de invoering van een schriftelijk examen afhankelijk gesteld dient te worden van een langdurige experimentele fase aan geselecteerde scholen, dat veranderingen in de examens afhankelijk dienen te zijn van grondige research en het resultaat van bovengenoemde experimenten; dringt aan op een zo spoedig en zo volledig mogelijk overleg met het ministerie om dit standpunt opnieuw uiteen te zetten; en geeft het bestuur opdracht de invoering van een schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting met alle ten dienste staande middelen te bestrijden.

Motie II.

De ledenvergadering van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland (V.G.N.) op 14 april 1969 te Utrecht bijeen, gehoord de resultaten van de besprekingen over de eindexamens te Lochem, spreekt uit: dat doelstellingen van een klassiek-literaire richting van het v.w.o. een verplicht vak geschiedenis op het gymnasium-A vereisen.

Als laatste ingekomen stuk rest de brief van enige leden, die het bestuur verzochten de jaarvergadering een uitspraak te laten doen over het interimrapport.

De voorzitter wijst zo'n uitspraak af, omdat het rapport nog in geen enkel opzicht bindt en bedoeld is als discussiestuk. De heer W. van den Berg stelt, dat interimrapporten soms een lang leven leiden en politiek worden geïnterpreteerd. De heer Gerlach stelt, dat na de besprekingen in de afdelingen nu uitspraken over het rapport mogelijk zijn. De heer Erdsieck verdedigt het standpunt van de voorzitter. De heer Maarsen zegt, dat over de centrale kwestie in het rapport, n.l. de aanbeveling om met een schriftelijk eindexamen te experimenteren, geen verschil van mening is binnen de Eindexamencommissie.

De heer Schijf wil, dat over de op blz. 10 van het interimrapport (Kleio 10e jrg. nr. 1) genoemde meerderheids- en minderheidsstandpunten een uitspraak gedaan wordt. De voorzitter blijft een stemming afwijzen. De commissie zal immers ongetwijfeld rekening houden met de uitslag van de enquête en de opmerkingen van de afdelingen. De heer Schijf blijft volhouden en onderscheidt twee punten:

- a) over het interimrapport zal de komende didactiek-conferentie gaan, zoals in de ochtendvergadering is besloten;
- b) over de op blz. 10 vermelde kwesties kunnen nu uitspraken gedaan worden. De voorzitter, gesteund door de heren Leeftang en Plaatsman, ziet het nut van een stemming niet in. De heer Erdsieck dient dan een motie van orde in, om de discussie te stoppen en uit te stellen tot de komende didactiek-conferentie. De vergadering neemt deze motie aan met 36 tegen 15 stemmen.

4. Jaarverslag van de eerste secretaris.

De heer Zandman is het op blz. 63 punt 4a gestelde over Rotterdam niet duidelijk. De heer De Wolff noemt dan een boekje van de heer Pelosi namens de W. I. S., waarin een "onjuiste" urentabel. Omdat dit boekje in Rotterdam geen punt van bespreking is geweest, wordt de zinsnede "in beide gevallen" geschrapt uit de zin: "Onheil lijkt enz. ".

De heer Pabst vraagt naar de enquête van de N. J. G. B. (blz. 65, punt 7, Kleio zelfde nr.) en krijgt te horen, dat Kleio daarover zal informeren.

De heer W. van den Berg verwondert zich over de opheffing van de Publiciteitscommissie. De heer Pabst stelt, dat het bestuur commissies installeert en opheft en dat de Publiciteitscommissie derhalve een nog steeds bestaande commissie is, alleen zonder leden. De heer W. van den Berg merkt op, naar aanleiding van de commissie lerarenopleiding, dat het altijd dezelfde namen zijn in de diverse commissies, waarbij hij overigens wel graag zijn waardering wilt uitspreken voor de bereidheid van die leden steeds weer voor de Vereniging te werken. De voorzitter en eerste secretaris geven een toelichting op het ontstaan van deze commissie. Zij is ontstaan op de "braintrust-meeting" toen het bestuur geen andere mogelijkheid meer zag - na enkele pogingen daartoe - om zo snel mogelijk met een discussienota te komen.

5a. Verslag van de kascommissie.

De heer Boon spreekt woorden van lof voor de penningmeester. Hij wijst erop, dat er nogal wat leden zijn, die traag zijn met het betalen van de contributie en stelt voor de wanbetalers van de ledenlijst af te voeren.

5b. Jaarrekening en begroting.

De heer W. van den Berg krijgt te horen, dat de V. G. N. geen bezittingen heeft. De heer Maarsen vraagt de penningmeester voortaan van te voren mee te delen

als declaraties om een of andere reden niet onmiddellijk betaald kunnen worden.

5c. Contributie 1970.

De contributie hoeft deze keer niet verhoogd te worden.

5d. Benoeming kascommissie.

Onder dank van de voorzitter voor het belangrijke werk van de commissie wordt, in de plaats van de heer Boon, de heer Knoop benoemd.

6. Jaarverslagen.

Naar aanleiding van het verslag van de commissie Postacademiale Vorming, vraagt de heer W. van den Berg naar het standpunt van de commissie over het honorarium voor de niet-hoogleraren.

De heer Giezeman antwoordt, dat dit dit jaar f.150, -- zal zijn en dat ge-
protesteerd zal worden bij het departement tegen de nieuwe regeling, na
overleg met de Raad van Advies. De heer Van der Woude deelt mee, dat
Prof. Boogman tegen een onderscheid is in honoraria, gezien het streven
van de universiteiten de muren tussen hoogleraren en niet-hoogleraren nu
juist te gaan slechten. Halsstartigheid van het departement in deze, zou
kunnen betekenen, dat de diverse sprekers hun medewerking aan de P.A.-
vorming zullen staken.

7. Vaststelling van de plaats van de jaarvergadering 1970.

De vergadering gaat accoord met het voorstel om wederom in het centraal
gelegen Utrecht bijeen te komen.

8. Benoeming van ereleden.

De voorzitter zegt, dat suggesties dienaangaande welkom zijn.

9. Bestuurswisseling.

De voorzitter deelt mee, dat de in de agenda genoemde tweede N.N. een
vergissing is en geeft nogmaals de mening van het bestuur over de motieven,
die geleid hebben tot de tegencandidatuur van de heer Verschoor. Het be-
stuur voert een beleid in opdracht van de ledenvergadering. De voorzitter
is lid van het bestuur en zal zijn standpunt moeten conformeren aan dat
van de andere bestuursleden of de konsekwenties van een afwijkende mening
moeten trekken. De heer Boon is het met de voorzitter eens. Het bestuur is
geen ontmoetingsplaats van diverse standpunten. De heer Plaatsman zou
willen, dat de candidatuur Verschoor werd ingetrokken. De heren Van der
Mark, Bruch en De Wolff willen onmiddellijke stemming. De heer Maarsen
vraagt of degenen, die de tegencandidaat gesteld hebben, nog stemming

wensen, waarop de heer W. van den Berg bevestigend antwoordt. De heer Gerlach stelt dat de bestuurscandidaat bij verkiezing op volstrekt loyale medewerking kan rekenen van "de groep van 5". De heren Verhey en Boon worden benoemd in de stemcommissie. De uitslag van de stemming is, dat op de heer Stoelinga 40 stemmen worden uitgebracht en op de heer Verschoor 14 stemmen.

De voorzitter verklaart de heer Stoelinga gekozen, evenals de heren Daniëls, Gerbscheid, Lückner en Van der Meulen. Daarna volgen de gebruikelijke afscheidswaarden voor de aftredende bestuursleden. De heer Adang wordt bedankt voor het werk, dat hij vooral in zijn eerste bestuursjaar heeft gedaan.

De heer Geurts heeft al heel veel voor de V.G.N. gedaan. Hij was vorig jaar al aan de beurt om af te treden, maar bleef nog een jaar terwille van de continuïteit in het bestuur. De voorzitter noemt zijn werk voor de redactie van Kleio voor de eindexamencommissie en de commissie leraren-opleiding en noemt hem wijs, conciliant en sfeervol. Gerbscheid blijft nog een jaar om de nieuwe voorzitter en de eerste secretaris te helpen zich in te werken.

De voorzitter draagt de leiding van de vergadering over aan de heer Bosch, die de heer De Ruyter met volle overtuiging dankt voor de 4 jaren in dienst van de V.G.N., eerst als 1e secretaris, het laatste jaar als voorzitter.

Dan krijgt de heer Stoelinga de leiding, na enkele welkomstwaarden van de heer Bosch. De nieuwe voorzitter zegt, dat het denken over een eerste redevoering wat prematuur leek, maar dat hij toch wel enkele dingen wil zeggen. Hij dankt nogmaals de heer De Ruyter en vervolgens bestuur en leden voor het in hem gestelde vertrouwen. De vereniging kan rekenen op een loyale uitvoering van haar besluiten. Hij is blij voorzitter te mogen zijn van zo'n actieve vereniging, waar discussies en soms hoog oplaaierende emoties mogelijk zijn. Voor de nabije toekomst ziet hij als de belangrijkste problemen:

- 1) de eindexamens;
- 2) de lerarenopleiding; en
- 3) de scholing en bijscholing van de docenten in de geschiedenis.

10. Mededeling van het rooster van aftreden.

De heer Lückner maakt de periode van de heer Adang vol en blijft dus maar één jaar aan.

11. Rondvraag en sluiting.

De heer De Ruyter dankt voor de vriendelijke woorden aan zijn adres van de vice-voorzitter en de voorzitter.

De heer W. van den Berg vraagt het bestuur aandacht voor die geschiedenisleraren, die in hun uren bedreigd worden door de invoering van de Mammoetwet.

De heer Boon wijst nog eens op de noodzaak op de juiste ogenblikken te protes-

teren tegen bedreiging van het vak geschiedenis.

De heer Zandman wil meer duidelijkheid over de opzet van de V. G. N. -afdelingen.

De heer Bruch vraagt zich af, of bijscholing in staatsinrichting niet nodig is, gezien ons vak nu geschiedenis en staatsinrichting heet.

De heer de Wolff wijst op 2 persberichten:

- a) de mogelijke verlenging van de brugperiode zal konsekventies hebben voor de uren-tabel;
- b) er is een werkgroep opgericht voor de bestudering van de onderwijzersopleiding.

De V. G. N. zou hiernaar via de heer J. Bos moeten informeren, opdat zij inspraak krijgt bij deze groep.

De heer Verschoor ziet na deze woorden van de Wolff af van de rondvraag.

De heer Wijne vraagt, wat er gaat gebeuren met de publiciteits-commissie. Met algemene instemming wordt hij benoemd in die commissie, in afwachting van verdere aanvulling.

Het is 17.40 uur als de voorzitter de vergadering sluit onder dankzegging aan de leden voor de opkomst en de bijdrage aan de discussie.

Drs. A.J.M. van der Eerden.
2e secretaris-

UITSLAG VAN DE ENQUÊTE
GEVOEGD BIJ HET INTERIMRAPPORT
VAN DE EINDEXAMEN-COMMISSIE

1. Bent U het eens met het uitgangspunt: de examens voor de verschillende schooltypen zijn gelijkvormig? ja - 98 neen - 48
2. Bent U het er mee eens, dat de studie der vaardigheden als uitgangspunt gekozen is? ja - 85 neen - 54
- 3.1 Bent U het ermee eens, dat de volgende vaardigheden getoetst moeten worden:
 - a. het logisch kunnen opbouwen van een historisch betoog? ja - 98 neen - 44
 - b. het kritisch kunnen kennis nemen van textuele informatie? ja - 104 neen - 41
 - c. het kritisch kunnen waarderen van historische verschijnselen enz. ? ja - 96 neen - 44
- 3.2 Indien U nog andere opvattingen hierover hebt, wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?
- 4.1 Gaat U accoord met de omschrijving van het begrip "hulpmiddelen", zoals de commissie die heeft gegeven? ja - 123 neen - 22
- 4.2 Zo neen, hebt U een voorstel voor een andere omschrijving en wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?
- 5.1 Bent u van mening, dat hulpmiddelen op het mondeling en schriftelijk examen mogen worden gebruikt? ja - 122 neen - 15
- 5.2 Vindt U dat de stof van de laatste halve eeuw thematisch k n of globaal behandeld moet worden? thematisch -41 globaal 70
- 5.3 Indien U t. a. v. vraag 5.2 noch voor thematisch noch voor globaal kunt kiezen, hebt U dan andere opvattingen, en zo ja, wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?

6. Vindt U dat het expliciet toetsen van enkele vaar- niet beperkt - 19
digheden de vrijheid van de leraar niet beperkt, toelaatbaar beperkt-67
toelaatbaar beperkt, ontoelaatbaar beperkt? ontoelaatbaar beperkt-58
- 7.1 Vindt U de traditionele wijze van examineren
redelijk voldoen? ja - 113 neen - 32
- 7.2 Vindt U de huidige wijze van examineren voor
verandering vatbaar? ja - 128 neen - 9
- 8.1 Indien U verandering wenst, gaan Uw gedachten
dan uit naar
- a. een uitsluitend mondeling examen al dan niet
in een verbeterde vorm; - 101
 - b. een al dan niet verbeterd mondeling examen
+ een schriftelijk examen; - 36
 - c. een uitsluitend schriftelijk examen? - 1
- 8.2 Indien U kiest voor mogelijkheid b. van vraag 8.1,
bent U het dan eens met de opvattingen van de
commissie hierover? ja - 26 neen - 16
- 8.3 Zo neen, hebt U hierover andere opvattingen; en
zo ja, wilt U die dan noteren in de aan het einde
van de enquête hiervoor gereserveerde ruimte?
- 8.4 Indien U kiest voor de mogelijkheid a. of c. van
vraag 8.1, wilt U Uw opvattingen hierover dan
nader toelichten in de aan het einde van de
enquête daarvoor gereserveerde ruimte?

Tot eind april 1969 waren in totaal 148 formulieren bij het secretariaat binnen gekomen.

Bij de bewerking der enquête uitslag is aan vraag 6 een extra categorie toegevoegd, n.l. thematisch + globaal, omdat dit door de aard der antwoorden noodzakelijk was geworden.

N.B. Een aantal collega's heeft niet elke vraag beantwoord.

Van de 19 afdelingen werden tot heden 15 verslagen ontvangen. Naar schatting 200 leden hebben op deze wijze ook een aandeel in de meningsvorming gehad.

3.2, 4.2, 5.3, 8.3 en 8.4

Drs. N. J. Maarsen

Naast de cijfermatige resultaten van de enquête vindt U in het onderstaande de wat meer omschreven reacties op de vragen 3.2, 4.2, 5.3, 8.3 en 8.4.

De analyses zijn het werk van vijf leden van de eindexamen-commissie, de heren Geurts, Maarsen, Pabst, Parent en De Ruyter.

Na de vraagsgewijze analyses vindt U een samenvattende beschouwing van de hand van de heer Daniëls.

- . . . - . . . - . . . -

De antwoorden op vraag 3.2

Nadat onder 3.1 ten aanzien van een drietal vaardigheden gevraagd was, of deze getoetst moesten worden, luidde vraag 3.2:

"Indien u nog andere opvattingen hierover hebt, wilt u die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?"

Hierop werd door 51 inzenders gereageerd.

Achttien van hen verklaarden vraag 3.1 met neen of slechts aarzelend met ja te hebben beantwoord, daar zij het toetsen van de bedoelde vaardigheden niet verplicht wilden stellen.

Negen inzenders vonden het toetsen van (sommige van) deze vaardigheden een te zware eis, om aan alle leerlingen van een klas te stellen, of een te zware eis voor mavo-, resp. havo- en mavoleerlingen. Twee inzenders vonden de eis te zwaar voor al onze leerlingen, en vooruitlopen op universitair onderwijs; dicht bij hen staat een tweetal anderen, dat zich aansloot bij de op bladzijde 9 van het rapport genoemde minderheid (bedoeld zal zijn de op bladzijde 10 genoemde minderheid, die de vaardigheden wel wil toetsen, maar niet te expliciet). Drie deelnemers aan de enquête merkten op, dat het toetsen van de vaardigheden niet nieuw is; twee anderen wezen op de tekstverklaring bij het vak Nederlands.

Drie collega's wilden vooral (of ook) toetsing van kennis en inzicht.

Tenslotte een selectie uit éénmaal voorkomende opmerkingen. Een inzender splitste de vaardigheid "logisch opbouwen van een historisch betoog" in "logische beweringen", wat hij een open deur noemde, en een "historisch betoog", gekwalificeerd als "hemelbestorming". Hij (zij) kreeg bijval van de inzender die het toetsen van de drie vaardigheden een "merkwaardige lerarenzelfoverschatting" noemde.

Een ander vreesde, dat een schriftelijk examen, dat het logisch opbouwen van

een historisch betoog wil toetsen tot "historisch opstel zal devalueren".

Nog een ander geloofde niet, dat een logisch opgebouwd betoog in de spanning van een examen te verwachten is en voegde er aan toe: "De vlotte praters maken op de meeste gecommiteerden - zelden deskundig genoeg deze te doorzien - een onjuiste goede indruk, de stugge denkers een te ongunstige indruk".

- { 4.1. Gaat U accoord met de omschrijving van het begrip "hulpmiddelen", zo-
{ als de commissie die heeft gegeven? }
- 4.2. Zo neen, hebt U een voorstel voor een andere omschrijving en wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête daarvoor gereserveerde ruimte?

Onder degenen die bij bovengenoemde vragen commentaar leverden noteerde er één dat de genoemde voorbeelden zeer ongelukkig gekozen waren, zonder zich overigens aan correcties te wagen.

Een tweetal nam de gelegenheid te baat te verklaren dat dergelijke hulpmiddelen -in elk geval "feiten-materiaal"- noodzakelijk waren, waarbij éénmaal de term "achtergrond-informatie" verworpen werd.

In drie gevallen werd het gebruik van hulpmiddelen expliciet afgewezen.

Tweemaal werd genoteerd dat men het bedoelde "Historisch Woordenboek" nog niet kende; een reflectant wist dat een dergelijk werk op het punt stond te verschijnen bij Wolters-Noordhoff. Tweemaal werd gevraagd dat in het "Historisch Woordenboek" ook algemene historische begrippen zouden voorkomen. Een drietal sprak zich uit voor het gebruik van een historische encyclopedie, waarbij in één geval de Historische W. P. met name werd genoemd.

Tweemaal werd het gebruik van de Agon-examengids of iets dergelijks bepleit.

In vijf gevallen wilde men ook schoolboeken tot de hulpmiddelen rekenen (in één geval: "uitvoerige").

Een tweetal inzenders gaf een bijzonder ruime interpretatie aan het begrip "hulpmiddelen": al hetgeen de leerlingen gedurende hun schooltijd ter beschikking stond, inclusief de werkstukken die zij vervaardigden. In concreto werden éénmaal genoemd: historische wandkaarten, dia's, platen, bandopnamen, repetitieboekje, etymologisch woordenboek, chronologisch overzicht.

Eénmaal werd als eis gesteld: alle scholen dezelfde hulpmiddelen.

Eénmaal werd de volgende tip gegeven: bij het mondeling examen kan men uitgaan van een postzegel, een munt, een schilderij.

Eén inzender gaf uiting aan zijn bezorgdheid: wie zal dat betalen?

Dat het ministerie van O. en W. zulks zou doen werd uitgesloten geacht.

De enquêtevraag 5.2. luidt: Vindt u dat de stof van de laatste halve eeuw thematisch kan of globaal behandeld moet worden?

Daaruit vloeit vraag 5.3 voort: Indien U t. a. v. vraag 5.2 noch voor thematisch noch voor globaal kunt kiezen, hebt U dan andere opvattingen? Op deze laatste vraag hebben van de inzenders 50 een mening geformuleerd (waaronder ook enkele die al waren ingegaan op vraag 5.2.).

Een ruime meerderheid (70%) kiest voor een combinatie van globale en thematische methodes. In de overige reacties wordt de voorkeur voor de ene of andere benaderingswijze opnieuw uitgesproken of gesteld dat de leraar (en leerlingen evt.) geheel vrij dienen te zijn in de keuze van methode).

Van hen die een combinatie wensen van globale en thematische methodes geven einigen ook de werkwijze aan: 1 a. globale behandeling van het tijdvak, met daarin vervlochten thematische uitwijdingen, 1 b. of, omgekeerd, behandeling van enige thema's, verbonden door globale "verbindingen", 2 allereerst een globale behandeling, vervolgens behandeling van enige thema's.

In een klein aantal gevallen wordt de globale methode gekarakteriseerd, n.l. als algemeen of dienende tot inzicht in het gehele tijdperk, ofwel, in antithetische zin, als niet oppervlakkig en niet op feitenkennis alleen gericht.

Enkele anderen bepleiten de thematische methode als volgt:

- a. de behandeling van de geschiedenis in de voorafgaande schooljaren is steeds thematisch geweest;
- b. de thematische behandeling is gerechtvaardigd, zij stoelt immers op globale behandeling van de gehele geschiedenis in de onderbouw;
- c. thematische behandeling stimuleert de zelfwerkzaamheid van de leerlingen.

{ 8.1 Indien U verandering (in de huidige wijze van examineren) wenst, gaan Uw gedachten dan uit naar:
a. een uitsluitend mondeling examen al dan niet in een verbeterde vorm;
b. een al dan niet verbeterd mondeling examen + een schriftelijk examen;
c. een uitsluitend schriftelijk examen? }

{ 8.2 Indien U kiest voor mogelijkheid b. van vraag 8.1, bent U het dan eens met de opvattingen van de commissie hiervoor? }

8.3 Zo neen, hebt U hierover andere opvattingen; en zo ja, wilt U die dan noteren in de aan het einde van de enquête hiervoor gereserveerde ruimte?

Uit de commentaren bij vraag 8.3 springen bepaalde opvattingen duidelijk naar voren. Het veelvuldigst gesignaleerd worden de volgende:

- 1. Een schriftelijk examen (naast een mondeling.) wordt aanvaardbaar geacht. Deze opvatting komt in de enquête-formulieren ruim tweemaal zo vaak voor als de tegenovergestelde (schriftelijk examen onaanvaardbaar).

2. Van de personen die een schriftelijk examen aanvaardbaar achten spreekt ruim een kwart zich uit voor Experimenten met multiple choice toetsen.
3. Van dezelfde groep verklaart eveneens een kwart zich uitdrukkelijk tegenstander van de opstel-vorm.

In onderstaande bloemlezing zijn een aantal citaten bijeen gebracht die de genoemde opvattingen illustreren:

1. "Waarom geen proef met multiple-choice vragen ter toetsing van basiskennis (+ inzicht?) naast meer uitgebreide betogen? Men kan zich afvragen of de gehele vraagstelling mondeling/schriftelijk niet door de feiten (gecommitteerden-gebrek) is achterhaald.
Misschien gaat 't toch naar een cijfer dat ontstaat als gemiddelde van het rapportcijfer en de schriftelijke toetsing. Met deze mogelijkheid is m.i. te weinig rekening gehouden. Het schriftelijk examen zou dan veel uitvoeriger dienen te worden bekeken dan nu geschied is".
2. "Schriftelijk examen in de vorm van multiple-choice met mogelijkheid van vrijstelling voor het mondeling examen. Mondeling examen reserveren voor de speciale onderwerpen".
3. "Een schriftelijk examen is gewenst om daardoor een grotere gelijkheid te bereiken. Dit kan alleen door die examenvormen die redelijk objectief gecorrigeerd kunnen worden. M.i. moet er dan vooral aan de multiple-choice-vorm gedacht worden. Opstellen e.d. zijn alsexamenwerk voor het vak geschiedenis niet toe te juichen.
Afgezien van de enorme toename van de zwaarte van de taak van de geschiedenis docent en het te geringe uren-tal om met opstellen e.d. voldoende te oefenen, meet men toch meer de taalvaardigheid dan het historisch inzicht. Bovendien is het zéér subjectief".
4. "Mondeling examen, indien het schriftelijk examen twijfel heeft gelaten. Uitgangspunt: wij moeten af van dat subjectieve element in het mondeling examen. Natuurlijk zal dit er blijven, maar de ideeën omtrent leerstof en presentaties van de leerling zijn volstrekt niet soeverein. Toets zo exact mogelijk en zo uniform mogelijk.
Dus: allereerst een schriftelijk examen, niet door de leraar zelf te corrigeren. Bij waardering met een cijfer 6 of meer òf 4 of minder géén mondeling examen. De stokpaardjes van de leraar zijn niet belangrijk. Tussen 6 en 4 : mondeling examen met adviserende stem van de leraar".
5. "Graag zou ik deze enquête ingevuld hebben na meer discussie, na eventueel een speciale conferentie, gewijd aan voor- en nadelen van een schriftelijk examen (+ mondeling!) voor het vak geschiedenis."

6. "In ieder geval geen stukken voorleggen in een vreemde taal, Die hoeft n.l. niet in eindexamenpakket opgenomen te zijn.

N.B. De enquête is niet overal even duidelijk geweest.

Men krijgt het gevoel dat hij vol valstrikken en kuilen zit, waardoor iets opgedrongen wordt, wat velen niet zullen willen.

Zoals reeds werd opgemerkt spreekt een kleine minderheid zich uit tegen elke vorm van schriftelijk examineren. Hieronder krijgt zij gelegenheid het geprangd gemoed te luchten:

1. "Waarom moeten de eisen zo enorm opgeschroefd worden?
Waarom de kinderen te belasten met een schriftelijk examen, waarbij opnieuw hun gave om zich in het Nederlands uit te drukken de hoofdrol speelt? Zo wordt het opnieuw een examen Nederlands. Mag geschiedenis niet ook nog een leuk vak, een fijn, interessant enz. uur blijven? En kan die boeman examen niet ietwat ontkracht worden, liever dan versterkt?"
2. "Als MAVO, HAVO en VWO gelijkvormige examens krijgen, dan zullen deze 3 afdelingen bij het mondelinge examen ook 'n competente deskundige als gecommitteerde moeten krijgen. Ik vrees dat men ons spoedig zal meedelen, dat die voor zoveel scholen niet in voldoende aantal gevonden kunnen worden, of dat dit voor de Staat der Nederlanden niet te betalen is. Dan zullen we noodgedwongen terugvallen op een centraal schriftelijk examen zonder mondeling examen (dus ook gelijkvormig); maar dat moet nu juist vermeden worden. Daarom wil ik voorstellen alle scholen van VWO een gelijkvormig examen te geven".
3. "Het mondeling eindexamen blijft onmisbaar (ook in dit rapport is dat zo gesteld). Dan is een discutabel schriftelijk overbodigen een zinloze taakverzwaring. Dan is zelfs experimenteren gevaarlijk, omdat het ministerie ons straks dergelijk experimentele "opstellen of teksten" als examens zal opleggen. De V.G.N. moet iedere "medewerking" op dit terrein weigeren".
4. "Het schriftelijk eindexamen wordt aanbevolen om gecommitteerden te kunnen sparen. Een verplicht mondeling daarna doet dit "voordeel" te niet. Het zal dus wel neerkomen op alleen schriftelijk. En dit zal wel neerkomen op multiple choice. En dit zal neerkomen op de verplichting van de leraar om feitjes te gaan drillen".

Op de in de enquête gestelde vraag 8.4:

"Indien U kiest voor de mogelijkheid a. (= een uitsluitend mondeling examen al dan niet in verbeterde vorm) of c. (= een uitsluitend schriftelijk examen)....., wilt U Uw opvattingen hierover dan nader toelichten....?"

kwamen 55 reacties binnen. Van deze reacties waren 53 een pleidooi voor een

zuiver mondeling (de 2 die resteerden waren niet voor een zuiver schriftelijk en hoorden in de "ruimte 8.4" niet thuis).

Voor een verlenging van het examen, meestentijds tot 30 minuten, verklaarden zich 17 reagenten. -Drie smeekten om deskundige gecommiteerden.

Enkel en enkele zijn gekomen met een examenprogramma. Zo vindt één, dat "de kandidaat moet blijk geven van zijn/haar gedegen kennis van 2 van de 4 à 5 bestudeerde capita selecta;

de kandidaat moet blijk geven van een globale kennis over de periode van de laatste 50 jaar en 1 speciaal onderwerp uit deze periode;

de kandidaat moet laten zien, dat hij/zij de staatsinrichting behoorlijk bestudeerd heeft."

Een ander programmeert het examen aldus: "De leerling krijgt 20 minuten inzage in een tekst. Daarna 1/2 uur examen; met vragen rond die tekst (+ 10 min.).

Daarna 10 minuten vragen over enkele v. d. speciale onderwerpen (of + 15 min).

De rest v. d. tijd Staatsinrichting of algemene informatie...".

Slechts 2 verklaren zich voorstander van het traditionele mondeling examen, drie zijn voor alle "mondelling" mogelijkheden, ter vrije beoordeling van de leraar.

Elf verklaren zich voor het gebruik van een tekst, al dan niet met hulpmiddelen.

Eén van hen wil echter voorkomen dat het hele examen "opgaat" aan de behandeling van een tekst. Eén vindt dat de voorgestelde teksten niet deugen: "Hier is slechts sprake van tekstverklaring, die als zodanig ook bij het vak Nederlands zou kunnen worden geplaatst. Voorzover er historische problemen aan de orde komen, onderstellen die toch weer een globale kennis van de jongste geschiedenis. M. i. blijft dit dan ook een basis voor welke vorm van examen dan ook. "Tenslotte: één pleit voor een examen waarin is opgenomen de mogelijkheid om met een groepje examinandi te discussiëren...".

Vele voordelen van een mondeling examen worden opgesomd.

Zo de grote gedifferentieerdheid der onderwerpen (3 reagenten); zo het discussie-karakter der geschiedenis: "Geyl" (2); zo de wijsgerige geaardheid der geschiedenis die het best tot haar recht komt in een persoonlijk gesprek tussen leraar en leerling(3).

Men wijst ook op het voordeel van de flexibiliteit van het examen, dit vooral i. v. m. de mogelijkheid dat een leerling een beetje derailleert (3), op het mondeling als toetsing van het "gesproken" uitdrukkingsvermogen(2).

Het ligt voor de hand dat velen toch ook nog eens hun bezwaren tegen het schriftelijk hebben uiteengezet. Men hoeft slechts de negatieven van de boven opgesomde voordelen voor ogen te hebben om een goed denkbeeld te krijgen van het te berde gebrachte. Met name keren de tegenstanders van een schriftelijk zich tegen de dreigende verstarring, tegen de verschraling en tegen het grote gevaar van "klaarstomerij".

VAN HOOFDEN EN ZINNEN EN SOMS 'N COMMUNIS OPINIO

C. L. A. Daniëls

'n "Mer à boire" noemt 'n collega de laatste halve eeuw. Ik had graag 'n origineler beeld bedacht voor de notities, gemaakt "in de daarvoor gereserveerde ruimte" van de enquête-formulieren, doch neem het over om uit de zee van gemaakte opmerkingen enkele notanda op te vissen. Wel wetend, dat heel veel mee wordt gespoeld naar de netten der eindexamen-commissie, die alle ideeën, bezwaren en kreten zal moeten evalueren voordat ze zich zet tot haar eindverslag. Ik benijd de commissie haar taak niet en prijs mijzelf gelukkig, omdat ik kan beginnen met 'n verontschuldiging voor de onvolledigheid van wat hier volgt. Het overgrote deel van hen die aan de enquête deelnamen, heeft ook van de gelegenheid tot toelichting van het "ja" of neen" gebruik gemaakt en mocht iemand menen, dat nu juist zijn of haar opmerkingen de vereiste aandacht niet hebben gekregen, dan staat ons orgaan altijd nog open voor betogen die, zonder in herhalingen te vervallen, iets nieuws en verhelderends aandragen.

De nauwgezette lezer van alle enquête-formulieren werkt zich uiteraard wel door 'n berg van herhalingen heen. Dat viel niet anders te verwachten. Men krijgt zelfs sterk de indruk dat men de (grotendeels anonieme) bijdragen zou kunnen groeperen naar de op de afdelingsvergaderingen naar voren gebrachte argumenten. Dat ligt voor de hand: wanneer bijvoorbeeld de afdeling Alkmaar na anderhalf uur vlot praten tot 'n nagenoeg algemeen aanvaarde conclusie komt, dan ziet men de argumentering behalve in het kringverslag terug op de formulieren van 'n lerares in Den Helder en van 'n collega in Zaandam, en zulks geldt zowel voor het hoge noorden als voor het diepe zuiden.

Herhaald worden, alweer uiteraard, alle argumenten tegen het schriftelijk eind-examen, slechts afgewisseld door 'n pleidooi voor mondeling en schriftelijk, doch in geringer aantal en maar één keer door 'n stem voor alléén maar schriftelijk. In vraag 3.1 treft men telkens weer de opmerking aan, dat hier niet had moeten staan "moeten" doch "kunnen" (het toetsen van de vaardigheden), omdat men bezwaar heeft tegen de verplichting. "Heel simpel geïnterpreteerd: ja. Maar zoals het er staat getuigt het van 'n merkwaardige leraren - zelfoverschatting" (het woord hoogmoed was door de inzender doorgestreep). "Het geschiedenis-onderwijs mag niet vooruitlopen op het universitaire onderwijs". "Het logisch opbouwen van 'n historisch betoog is 'n eis, te stellen aan 'n candidaats-geschiedenis of M.O. -student, niet aan 'n leerling V.W.O., laat staan aan Mavo- of Havo- leerlingen".

"Men mag van Mavo- enz. leerlingen niet verlangen, dat ze bekwaamer zijn

dan bijv. de minister van Verkeer en Waterstaat, die blijkens de pers van 12-1-1968 enormiteiten heeft verteld over het historisch onderzoek. M.i. mag men van leerlingen niet verwachten, dat ze meer kunnen dan 'n minister." Tot dusver heb ik nog niet kunnen achterhalen wat deze minister toen dan wel gezegd heeft, maar het heeft de inzender blijkbaar zeer gestoken.

Hierboven viel de term Mavo. Hoewel niet genoemd in de enquête-vragen, brachten sommigen het Mavo te berde alléén om te zeggen, dat ze daar geen verstand van hebben, het dus buiten hun beschouwingen wilden laten. Enkelen onderscheiden enerzijds 'n V.W.O. -, anderzijds 'n Mavo-Havo-peil. Iemand waarschuwt: "V.W.O. en Havo worden opgeofferd aan de nivelleringswaanzin, waardoor het Mavo moet worden opgevijseld. De examens van beide schooltypen dienen gescheiden te worden". Echter: "het ietwat minder begaafde Mavo-kind moet niet het slachtoffer worden van te hoog gestelde eisen", schrijft 'n collega van 'n Mavo/Havo-afdeling ener scholengemeenschap. Hij mist node de stem van 't voormalige Mulo en komt met 'n suggestie, die ik hier om haar afwijkend (maar overigens de opvattingen der commissie niet afwijzend) karakter laat volgen: "Wij kunnen van de Mavo-leerlingen niet verwachten dat zij de stof kunnen brengen zoals de commissie als ideaal ziet. M.i. zou men verplicht moeten stellen de periode van 1848 - heden globaal en uit die periode enige themata laten kiezen, die in een eenvoudig werkstuk verwerkt zijn. Dit werkstuk (deze werkstukken) wordt (worden) op het examen getoond. De candidaat mag de eerste tien minuten over zijn "verdiepte" onderwerpen spreken. Bijv. 2 onderwerpen (zelf te kiezen). Hierna vraagt de leraar op de geijkte wijze. Jammer genoeg is er nergens sprake van staatsinrichting (zoals op het Mulo-examen ter sprake kwam).

Persoonlijk zou ik de eenvoudige begrippen van die staatsinrichting geïntegreerd in het examen willen blijven vragen." Tot zover deze Mavo-stem, die aandacht vraagt voor de groep die we op de van 'n Mavo-afdeling voorziene scholengemeenschappen vaker zullen ontmoeten. Ik moge erop wijzen, dat er in vraag 1 van de enquête sprake is van gelijkvormige eindexamens voor de verschillende schooltypen en eraan herinneren, dat we ongetwijfeld allemaal vroeger in de eerste meetkunde-lessen geleerd hebben, dat gelijkvormig heel iets anders was als gelijk.

De vraag over de hulpmiddelen gaf de minste aanleiding tot eigen commentaren. Sommigen willen die uitgebreid zien, zelfs tot postzegel, munt en schilderij, anderen juist beperkt tot de historische atlas; bij "onverhoopt" schriftelijk examen zelfs op alle scholen dezelfde atlassen. Ook hier acht men 'n examen in analogie met het schriftelijk M.O.-geschiedenis "onaanvaardbaar moeilijk"; indien daarom het examen zou worden afgenomen volgens het voorbeeld bijlage 7 dan zou het gebruik van het leerboek geoorloofd moeten zijn. Velen vragen naar, anderen wijzen op het niet-bestaan van 'n historisch woordenboek, waar-

van in het voorlopige rapport sprake is. Ik kan hier geen uitsluitel op geven en zou ook gediend zijn met 'n vingerwijzing van de commissie. Wel herinner ik mij van voor de oorlog 'n Historisch Woordenboek door, meen ik, K. ter Laan, doch het was niet zo best. Mijn exemplaar werd oorlogsslachtoffer, dus kan ik m'n herinnering en ook m'n oordeel niet verifiëren.

Zoals de enquête-uitslag laat zien, zijn de aanhangers van 'n globale behandeling der laatste halve eeuw ongeveer even sterk als die van de thematische behandeling en thematisch + globaal te zamen. Bij de toelichtingen blijkt de mening, dat het een het ander niet uitsluit, zeer sterk. 'n Globale behandeling moet eerst wel de basisstof aanbrengen; 't is lood om oud ijzer, want de themata zullen toch (globaal!) aan elkaar gehecht moeten worden. Beslissend voor de thematische behandeling na de globale is het beschikbare aantal uren. 'n Minimale touch van "globaal" is onmisbaar; maar verder thematisch want "je mag best eens 'n land of onderwerp overslaan" (dat heb ik voor mezelf negatief-thematisch genoemd). Ook andersom: globaal, gegroepeerd rond 'n achttal themata, die als uitgangspunt dienen. 'n Andere suggestie: globale behandeling in de laatste klas van de onderbouw, thematisch in de bovenbouw. De globale kennis moet dan op het eindexamen weer gereproduceerd kunnen worden. Weer iets anders: globaal voor de periode tot 1945, thematisch daarna. Thematische behandeling brengt het gevaar van eenzijdigheid met zich mee, globale behandeling is saai. Ook: elk zog. globaal behandelen is in feite thematisch: 'n vrij groot aantal themata, waarvan enkele, naar keuze, grondiger. Tenslotte: globaal betekent niet oppervlakkig. Welhaast communis opinio: men moet 't ene doen zonder 't andere te laten; waarbij ieder dan maar voor zich uit moet maken wat 't een en wat 't andere is.

Bij de toelichting op 8.3 komt herhaaldelijk de multiple-choice-test ter sprake (al hebben enkelen moeilijkheden met de spelling van 't lastige woord). Voor sommigen; als proef, ter toetsing van de basiskennis, 'n ander. Als grotere gelijkheid de bedoeling van het schriftelijk examen is, dan multiple-choice, geen opstel, dat meer de taalvaardigheid meet dan het historisch inzicht en zéér subjectief is. De keuze tussen tekstverklaring en historisch opstel blijft moeilijk, zolang niet is nagegaan welke mogelijkheid 'n multiple choice - opgave zou bieden. Schriftelijk over de laatste halve eeuw uitsluitend met de multiple choice-test. "Laten we verstandig doen en ons gaan bezinnen op tests, die objectief te beoordelen zijn en 'n beroep doen op het enige wat we feitelijk kunnen vragen: feitenkennis." Maar dan weer: multiple choice zal neerkomen op de verplichting van de leraar, om op feitjes te gaan drillen". Daarom (bij 'n ander): "voorkomen moet worden, dat het examen ooit multiple choice wordt." Enkele curieuze voorstellen worden gedaan. Zo tot 'n zo exact en uniform mogelijk schriftelijk examen, niet door de leraar zelf te corrigeren; mondeling alleen bij 'n cijfer tussen 6 en 4 met 'n adviserende stem van de leraar.

De ideeën van die leraar zijn volstrekt niet souverain, zijn stokpaardjes niet belangrijk. 'n Andere, niet eerder gehoorde klank (door mij althans niet): "Ik zou met 'n groep kandidaten willen discussieren over 'n thema of probleem uit de laatste 50 jaar." Hier nog 'n hartekeer: "Mag geschiedenis niet ook nog 'n leuk, fijn, interessant vak blijven?" En weer: "we zitten niet op het examen M.O. -Geschiedenis". "Wat 'n dwaasheid te menen, dat 'n H.B.S. -er 2½ uur kan schrijven over Gandhi of Hitlers politiek." Dit zal in veel gevallen leiden tot pre-fabricated essays, wat op z'n mooist 'n aanduiding voor de ijver van de leraar kan worden genoemd. En 'n waarschuwing: "als er eenmaal 'n schriftelijk examen is, zal de overheid dit experiment verplicht stellen, ook wanneer het ons niet voldoet." Tenslotte 'n collega, wier historisch besef ook hier niet is ingedut, want zij wijst erop, dat "terugkeer naar 'n centraal schriftelijk reactionnair is en 'n terugkeer naar de dressuur". Inderdaad, 'n terugkeer, want in héél oude uitgaven van Kruijtbosch kan men ze nog vinden, de eindexamenopgaven schriftelijk geschiedenis van anno dazumal. Bij mijn weten is nog niemand in de archieven gedoken om de argumenten, die indertijd golden voor de overgang van schriftelijk naar mondeling, op te diepen. Schijnt zelfs in dit onderdeel de geschiedenis inderdaad 'n cyclische gang te vertonen?

Zeer vele betogen, argumenten, kreten zelfs worden herhaald in de toelichtingen op 8.4. Maar scherp springt naar voren de roep: geef ons 'n examen van dertig minuten. Minimaal, wordt er vaak aan toegevoegd. Met deskundige gecommitteerden, zegt men erbij. Wat deze laatsten betreft: "het zou zeer wenselijk zijn, te streven naar 'n hoger doorsnee-niveau van gecommitteerden. "Sommigen geven zelfs aan, hoe de dertig examen-minuten verdeeld zouden moeten worden in 2 x 15 of 3 x 10 minuten (natuurlijk niet de oude gymnasium A indeling van 'n kwartier vaderlandse en 'n kwartier algemene geschiedenis, met voor elk 'n cijfer). Ook wordt weer gewaarschuwd tegen "africhten", "drillen", "verschraling", "klaarstomerij", 'n "examenspoorboekje", 'n "mini-proefschrift" of 'n "mini-scriptie", "gokelementen en hersengymnastiek" (dit tegen de multiple choice-test), "inpompen van feiten", "onbillijkheden" en zelfs "volslagen onbenulligheid", dit alles natuurlijk n.a.v. de dreiging van het schriftelijk examen. Dat valt allemaal te begrijpen, doch moeilijker maakt het ons de collega die meent, dat nu 'n paar jaar het schriftelijk examen het karakter zal krijgen van 'n soort ingeklede vergelijkingen; hier schiet mijn wiskundekennis tekort. Eén stelt voor het invoeren van het schriftelijk 'n merkwaardige eis: het vak zal eerst dan gekozen moeten kunnen worden, als men minstens 'n zeven voor Nederlands heeft. Eén inzender legt het hoofd reeds in de schoot: het schriftelijk examen komt toch, en daarom "korte duidelijke vragen, die gemakkelijk te beantwoorden zijn (multiple choice) doch 'n ander roept op tot zo lang mogelijk verzet; hij heeft de zaakorganisatorisch echter niet helemaal door, wanneer hij schrijft: "de V.G.N. -commissie moet zich zo lang mogelijk verzetten". De V.G.N. -commissie is duidelijk 'n commissie van onderzoek, de enquête

een der middelen daartoe. De consequenties uit de gehele procedure, die immers nog niet afgelopen is, moeten door de leden en het door hen gekozen bestuur worden getrokken. Er is toch nog verschil tussen 'n onderzoek, en het uit dat onderzoek voortkomende beleid.'

Ik zou tenslotte, nogmaals, de verontschuldiging willen herhalen die ik aan 't begin neerschreef t.a.v. die inzenders, die hun meningen in het bovenstaande niet voldoende menen terug te vinden. Meer dan deze teugen kon ik voorlopig niet uit deze zee verwerken.

Misschien dat de gedachtenwisseling, die naar aanleiding van de enquête op gang komt (al zal 't geen discussie-zonder-einde kunnen zijn; Geyl werd geciteerd ter verdediging van 't mondeling'), nog aanleiding geeft, op enkele waardevolle doch uitvoerige commentaren op de enquête-formulieren terug te komen.

- . - . - . - . - . -

10.

VERSLAGEN VAN DE
AFDELINGSVERGADERINGEN
N. A. V. HET INTERIMRAPPORT DER
EINDEXAMEN-COMMISSIE

A. Verslag van de bijeenkomst van de afdeling Noord Holland Noord der V. G. N.
gehouden 12 maart 1969 te Alkmaar.

Aanwezig: 10 leden.

De vormen van het eindexamen werden achtereenvolgens onder de loupe genomen. Behandeld werden:

a. Schriftelijk examen.

Alle aanwezigen wezen een schriftelijk examen alléén af. De vrees werd uitgesproken, dat de objectieve norm die bij het schriftelijk examen gehanteerd zal worden als een keurslijf zal gaan werken. Enkele leden vroegen zich af wie de normen voor een eventueel schriftelijk examen zullen gaan vaststellen. Het gevaar van een conservatieve werking van die normen werd aanwezig geacht. Men doelde hierbij op de beoordeling van een politieke stellingname zoals die kan voorkomen bij de behandeling van de geschiedenis van de laatste vijftig jaar, m.a.w. blijft de vrijheid van onderwijs gewaarborgd?

b. Gecombineerd schriftelijk en mondeling examen.

Deze manier van examineren ontmoette minder bezwaren, hoewel er nadrukkelijk op gewezen werd, dat zelfs een schriftelijk schoolexamen misschien geen nadelen, maar zeker ook geen voordelen oplevert.

c. Mondeling examen.

Alle aanwezigen spraken zich uit voor een mondeling examen van 30 minuten, onder toezicht van een Rijksgecommitteerde als garantie voor kwaliteit, omdat juist de laatste jaren het mondeling examen geëvolueerd is tot een zinvolle discussie waarbij niet het "wetenschapje spelen" maar de oriëntatie in heden en verleden de belangrijkste rol vervullen.

Tot slot mag ik erop wijzen, dat deze afdeling geen bezwaar heeft tegen experimenten op basis van vrijwilligheid, waarbij van te voren duidelijk gesteld moet worden wie het al of niet geslaagd zijn van een experiment bepaalt.

A.J. Plas.

B. Verslag van de vergadering van de afdeling Breda van de V.G.N. op woensdag 11 maart in het O.L.V. Lyceum te Breda.

Onderwerp: Het Interimrapport van de Eindexamencommissie van de V.G.N. Nadat de voorzitter om 4 uur de bijeenkomst heeft geopend met een woord van welkom, stelt hij het bovengenoemde rapport ter discussie. Hij heeft daartoe, aan de hand van het rapport, een 6-tal discussiepunten opgesteld:

- 1) Welke vorm van eindexamen is te prefereren?
Een schriftelijk eindexamen? Een mondeling? Of een combinatie van beide?
- 2) Hoe moeten de laatste 50 jaar behandeld worden?
Thematisch of Globaal?
- 3) Moeten er op het eindexamen in hoofdzaak vaardigheden getoetst worden?
Zo ja, welke vaardigheden dan?
Mogen er bij het examen hulpmiddelen gebruikt worden?
Zo ja, welke dan bij een eventueel schriftelijk examen en welke bij een eventueel mondeling examen?
- 4) Hoe oordeelt men de drie mogelijkheden voor een schriftelijk examen, zoals die door de commissie worden voorgesteld?
- 5) Hoe oordeelt men over de drie mogelijkheden voor een mondeling examen, zoals die door de commissie worden voorgesteld?
- 6) Wat is het oordeel over de opgenomen bijlagen?

Ad. 1. De meerderheid van de vergadering bleek niet zo erg gelukkig te zijn met een schriftelijk eindexamen,
Ofschoon enkelen stelden dat men de mogelijkheden rond een schrif-

telijk examen niet mocht verwaarlozen, zag de meerderheid toch wel grote bezwaren, zoals het wegvallen van een persoonlijke benadering, als ook een noodzakelijkerwijs toenemende homogenisering van de leerstof.

Ondanks de bedenkingen tegen een schriftelijk examen, meende de vergadering toch de vraag te moeten bespreken hoe men zich een eventueel centraal schriftelijk eindexamen voorstelde.

De volgende standpunten kwamen hierbij naar voren:

- De invoering van een schriftelijk examen heeft pas zin na langdurige en verantwoorde experimenten.
- De meerderheid was van oordeel dat men vooral zou moeten experimenteren met een examen in multiple choice-vorm.
- Daarnaast oordeelde men het ook nuttig te experimenteren met een vorm zoals die in het rapport van de commissie wordt aanbevolen.

Hierbij bleken wel bezwaren tegen een vorm zoals die op de M.O.-examens voorkomt.

- Algemeen was men van mening dat een eventueel schriftelijk examen alleen kon gaan over de laatste halve eeuw, waarbij een welomschreven leerstof hiervan noodzakelijk is.
- Benadrukt werd dat er naast een eventueel schriftelijk examen een mondeling examen zal moeten blijven.
Bij het eindoordeel zal op dit mondelinge schoolexamen de nadruk moeten blijven vallen.
- Tenslotte was men van oordeel dat het gebruik van teksten bij het examen aan twee beperkingen onderhevig moest zijn, n.l.
 - a. Ze mogen niet in een vreemde taal zijn gesteld.
 - b. Ze mogen niet in vóór-16e eeuws-nederlands zijn gesteld.

Ad. 2. Algemeen was men van oordeel dat 'n alleen-thematische behandeling van de laatste halve eeuw niet juist is.

Er werd gewezen op de noodzaak om, i.v.m. een eventueel centraal schriftelijk eindexamen, te komen tot de vaststelling van een hoeveelheid globaal te behandelen basisleerstof.

Benadrukt werd hierbij de vrijheid van de leraar om naast een stuk globaal te behandelen basisleerstof in de vorm van themata dieper op bepaalde aspecten in te gaan.

Ad. 3. Ten aanzien van dit punt stelde men zich vrij kritisch op.

Men had de indruk dat alles wat overtrokken was, met name wat betreft te toetsen vaardigheden.

Algemeen was men van oordeel dat de in het rapport genoemde vaardigheden uitgangspunten horen te zijn bij ieder goed geschiedenison-

derwijs. Men meende dat genoemde vaardigheden zo met de stof verweven zijn, dat het onnodig is deze zo expliciet naar voren te brengen en apart te toetsen.

Het in deze richting examineren werd dus onjuist geacht.

Wat betreft het gebruik van hulpmiddelen, achtte men het gebruik van een historische atlas bij het mondeling examen vanzelfsprekend.

Het gebruik van hulpmiddelen bij een schriftelijk examen werd niet zo belangrijk gevonden. Tegen experimenten op dit gebied had men overigens geen bezwaar.

Ad. 4. T.a.v. de door de commissie voorgestelde mogelijkheden wees men nog eens op het in punt 1 gestelde alternatief van de multiple choice test. Men oordeelde dat al deze mogelijkheden in een dergelijk experiment moeten worden uitgeprobeerd.

Ad. 5. T.a.v. het mondeling examen was men het er algemeen over eens dat hierbij uitdrukkelijk nader en dieper op de laatste halve eeuw moet worden ingegaan.

Daarnaast moeten ook de themata en de staatsinrichting aan de orde komen.

Aangaande de duur van het mondeling pleitte men voor een zekere vrijheid voor examinerator en gecommitteerde. Men dacht zich een tijdsduur tussen 20 en 30 minuten.

Ad. 6. Men bleek over het algemeen niet zo gelukkig met de in de bijlagen van het rapport gegeven voorbeelden. Op verschillende teksten had men nogal fundamentele kritiek. Ook hier werd gepleit voor een zo groot mogelijke vrijheid voor de leraar.

Niets meer aan de orde zijnde, sloot de voorzitter tenslotte om 18.00 uur de vergadering, waarbij hij alle aanwezigen dankte voor hun bijdragen aan de discussie.

W.F. Mathijssen, secr.

C. Afdeling Eindhoven.

De afdeling Eindhoven van V.G.N. is op 6 maart j.l. in vergadering bijeen geweest ter bespreking van het interimrapport van de eindexamencommissie.

Aanwezig waren 12 leden.

De vergadering heeft ondergetekende gevraagd als rapporteur op te treden, ten einde U op de hoogte te brengen van het besprokene.

Bij de bespreking van het interimrapport werd het toegevoegde enquête-formulier als leidraad gebruikt. Het lijkt mij de eenvoudigste procedure om bij dit verslag óók het enquête-formulier als uitgangspunt te nemen en daar-bij te trachten een samenvatting te geven van de verschillende kantte-ningen die door de vergadering bij diverse punten gemaakt zijn.

Ad. 1. De meningen hierover zijn sterk verdeeld. Wanneer men gelijkvor-mige examens voor V.W.O., HAVO en MAVO invoert, dreigt er zeker een gecommiteerden-probleem. Er zal dan zeker een tekort ontstaan aan gequalificeerde krachten.

Ad. 4.¹ Geen van de aanwezigen kon een enigszins nauwkeurige omschrij-ving geven van een historisch woordenboek. Zijn er zulke woorden-boeken? Zo nee, wanneer verschijnen ze? Als er tijdens het exa-men hulpmiddelen gebruikt mogen worden, kan dat dan ook geen leerboek zijn of een repetitieboekje (b.v. een Agnon-examen-gids)?

Ad. 5.² De meerderheid is voor een globale, chronologische methode, met de mogelijkheid voor diepgaande behandeling van bepaalde onder-werpen. Bij de bespreking van dit punt kwam ook de kwestie van de afbakening der leerstof aan de orde. Afbakening acht men zeer belangrijk, wanneer er een schriftelijk examen gaat komen. Kan men niet twee jaar voor het desbetreffende eindexamen een lijst opstellen van onderwerpen die op het schriftelijk examen aan de orde kunnen komen?

Ad. 8. Men is unaniem tegen een schriftelijk examen. Daar men echter het vermoeden heeft dat het onvermijdelijk is, is men wel bereid aan het experiment mee te werken. Wel vond de vergadering het hoogst merkwaardig dat het interim-rapport helemaal voorbij gaat aan de mogelijkheid van een examen in multiple-choice-vorm, terwijl er toch een duidelijke tendens bestaat om bij bijna alle examenvakken de objectieve studietoets te gaan hanteren, zeker in de verre toekomst.

In verband hiermee zou men het dan ook zeer wenselijk achten dat een commissie van deskundigen zich eens gaat bezighouden met het opstellen van dergelijke objectieve studietoetsen.

P. Hagen, rapporteur.

D. Afdeling Goes van de V. G. N.

Verslag van de vergadering, gehouden op 18 maart 1969 in het Goese Lyceum te Goes en gewijd aan een bespreking van het Interinrapport van de eindexamencommissie van de V. G. N.

1. De aanwezige leden van de afdeling Goes van de V. G. N. hebben allen het gevoel, dat het probleem van het schriftelijke eindexamen geschiedenis een kunstmatig ontwikkeld probleem is en niet uit de schoot der leraren geschiedenis zelf is voortgekomen. Het wordt door de aanwezigen als irritant aanvoeld, dat dit van boven af opgedrongen probleem op een geheel overtrokken wijze op de voorgrond wordt geplaatst.
"De eventuele invoering van een centraal schriftelijk examen geschiedenis heeft de gemoederen (van de commissieleden) danig beziggehouden" als voornaamste onderdeel van "de plannen van het departement van O. en W." (p. 6) "Het thema, dat de commissie het meest beziggehouden, is het schriftelijk eindexamen geweest." (p. 12) Dat hier niet in het minst sprake was van een spontane probleemstelling van de kant van de leraren blijkt wel uit de opmerking van een der commissieleden, "dat, indien moest worden uitgegaan van de realiteit dat een schriftelijk eindexamen onvermijdelijk was," (p. 6)
2. Een schriftelijk eindexamen geschiedenis is slechts mogelijk wanneer van bovenaf de te onderwijzen stof wordt vastgesteld. Dat is o. a. één van de kanten van een "centraal schriftelijk examen geschiedenis". Dit zal ten koste gaan van de persoonlijke wijze van lesgeven. De "objectieve" wijze van lesgeven, waartoe men dan noodgedwongen zal moeten overgaan, acht men "de dood in de pot" voor het geschiedenisonderricht.
3. Indien op het centraal geregelde, schriftelijke eindexamen een globale kennis over de laatste 50 jaar zal worden geëist, doet zich de moeilijkheid voor dat er nog geen overeenstemming bestaat over welke precies de algemene grote lijnen zijn in deze periode en dat bovendien de interpretatie van deze grote lijnen verschillend zal zijn naar de aard der scholen.
4. De beide voorbeelden van schriftelijke eindexamens (bijlage 6 en 7) worden als bij voorbaat mislukt beschouwd, omdat zij een zó diepgaande behandeling van het betreffende onderwerp veronderstellen, dat het volstrekt onmogelijk zal zijn de laatste 50 jaar, zelfs thematisch, hoe dan ook met de leerlingen op een dergelijk niveau doorgewerkt te krijgen in de daarvoor beschikbare tijd. Men acht de beide voorbeelden van een zo zwaar kaliber, dat zelfs M. O. -kandidaten er niet tegen opgewassen zouden blijken.

5. Gevreesd wordt, dat bij combinatie van een schriftelijk met een mondeling eindexamen, de voorbereiding der leerlingen ofwel toegespitst zal worden op het mondelinge ofwel op het schriftelijke gedeelte en dat dit aldus automatisch zal gaan ten koste van een van beide gedeelten.
6. De wijze, waarop het mondelinge examen tot nu toe werd afgenomen, zou wellicht te verbeteren zijn en wel door het tussen de verschillende scholen van een rayon uitwisselen van collega-deskundigen als gecommitteerden bij die examens (een methode waarmee op het ogenblik geëxperimenteerd wordt). Het contact tussen de leraren geschiedenis, dat op deze wijze tijdens de examens tot stand zal komen, zal ook een verrijking kunnen betekenen voor de manier, waarop elk van deze leraren afzonderlijk op zijn eigen school les geeft.
7. Gehoopt wordt, dat de uitslag van de enquête overeenkomstig de regels van het democratische spel een adequate invloed zal uitoefenen op de gang van zaken die zal moeten leiden tot de vaststelling van de uiteindelijke vorm der eindexamens geschiedenis.

drs. R. Bruning.

E. Verslag van de vergadering in Kring Groningen van de V. G. N.

De voorzitter ging uit van de enquête-vragen. De vergadering vond het geheel te dogmatisch gesteld. De uitgangspunten zijn veel te absoluut gesteld; veel te weinig genuanceerd. Zij zou in de meeste gevallen het woord "moeten" vervangen willen zien door het woord "mogen". Men moet rekening houden met de "gewone leraar en de gewone leerling". Niet iedereen is op "NOVEM" georiënteerd.

Vraag 1. De examens van de verschillende schooltypen kunnen gelijkvormig zijn, zij het dan op verschillend niveau. Dit is mogelijk als men een moderne didactiek volgt in de geest van de methode "Functionele Geschiedenis" voor de Brugklas.

Vraag 2. Studie der vaardigheden niet als uitgangspunt nemen. Men dacht hier b.v. aan Mavo 3-leerlingen. In de "lagere regionen" dient enige kennis voorop te staan.

Vraag 3. a) Dit is op elk niveau mogelijk.

b) Kan de leerling dit? Mavo zeker niet, Havo niet, VWO wellicht niet, M.O. -student misschien, Ook wordt te veel nadruk op het Nederlands gelegd, hoewel de vergadering van mening was, dat Nederlands het centrale vak bij ons onderwijs behoort te zijn. Echter niet enige in alles dominerende!

c) Niet verplichten. Wel de mogelijkheid openlaten om er bij som-

mige kandidaten op een mondeling examen gebruik van te maken.

Vraag 4.1 Accoord! Alleen de vraag: Wat is een "Historisch Woordenboek"?

Vraag 5.1 Men staat er nogal gereserveerd tegenover. Bepaalde atlassen geven zeer veel informatie: Sesam! Dan moet duidelijk aangegeven zijn, welke zijn toegestaan.

2 Met algemene stemmen sprak de vergadering zich uit voor een globale behandeling van de laatste halve eeuw. De keuze onderwerpen natuurlijk thematisch, maar van de laatste halve eeuw behoort iedere leerling een globaal overzicht te hebben! :

Vraag 6. Het expliciet toetsen van enkele vaardigheden beperkt de vrijheid van de leraar ontoelaatbaar.

Vraag 7.1 Onder de traditionele wijze van examineren verstaat de vergadering: De laatste halve eeuw + 6 onderwerpen, waarvan de leerling er zo mogelijk 2 zelfstandig verwerkt. (Voor Mavo: 1)
Dan: de traditionele wijze voldoet meer dan redelijk!

Vraag 8a Deze vraag is onjuist gesteld. De woorden "al dan niet" dienen te vervallen. Men sprak zich met klem uit voor een uitsluitend mondeling examen. Bewaar ons voor een soort Ulo-interpretatie!!!
Slechts 1 aanwezige collega voelde iets voor een schriftelijk examen, maar dan uitsluitend een schoolexamen.

B. Bieleveld.

F. Verslag van de bijeenkomst van de V. G. N. afdeling Den Haag op 11 maart 1969 ter bespreking van het interimrapport van de eindexamencommissie.
De vergadering werd geleid door Drs. N. J. Maarsen, aanwezig waren 22 leden.

Naar aanleiding van een vraag over punt 1 op blz. 5 van het interimrapport bleek dat enkele landen wel een schriftelijk aspect bij het eindexamen hebben, o. a. de V. S., Frankrijk en de S. U., maar dat in de meeste landen alleen een mondeling examen voorkomt. Een der aanwezige leden voegde hieraan toe, dat Engeland alleen een schriftelijk examen kent.

Op de vraag of er ernstige bezwaren bestaan tegen de huidige vorm van examineren, antwoordde de voorzitter dat de verslagen van de gecommitteerden weinig houvast bieden, daar deze gewoonlijk in algemene termen gesteld zijn.

Wat de resultaten van het nieuwe eindexamenprogramma betreft uitten de

hoogleraren Schaper en Manning wel critiek wegens het niet kunnen plaatsen van de bijzondere onderwerpen in hun tijd en wegens het gebrek aan kennis over de laatste halve eeuw, wanneer deze niet cursorisch behandeld wordt. Bij de bespreking van de te toetsen vaardigheden, kwam vooral de onder 3, blz. 9 genoemde vaardigheid ter sprake. Kritische kanttekeningen hierbij waren:

- a. Deze vaardigheid is eerder bij een mondeling dan bij een schriftelijk examen te toetsen.
- b. Het niveau dat nodig is voor deze vaardigheid zal niet door elke leerling bereikt kunnen worden.

De voorzitter meende dat vaardigheid 3 in wezen geen toevoeging was, maar een onderdeel van de onder 1 en 2 genoemde vaardigheden.

Hierna kwam het gebruik van hulpmiddelen op het examen in bespreking.

Hierbij werd een motie Schijf met 17 van de 22 stemmen aangenomen:

"De V.G.N. afdeling Den Haag, in vergadering bijeen op 11 maart 1969 verklaart zich met zeer grote meerderheid tegen het dwingend voorschrijven van het gebruik van bepaalde hulpmiddelen op het eindexamen geschiedenis en schaart zich derhalve achter het minderheidsstandpunt in de Eindexamencommissie van de V.G.N. zoals uiteengezet op pag. 10 van het interimrapport, Kleio 10^e jaargang nummer 1".

Vervolgens kwam het onderwerp schriftelijk eindexamen aan de orde.

Op de informatieve vraag waarom het schriftelijk eindexamen ongeveer 40 jaar geleden werd afgeschaft, antwoordde de voorzitter, dat het werd gezien als een dubbel van het opstel voor nederlands.

Hierna kwam een motie Gerlach: "de vergadering wenst zich uit te spreken voor een uitsluitend mondeling examen" in stemming. Deze motie werd met 19 stemmen voor (van de 22 aanwezigen) aangenomen. De afdeling Den Haag wil het bestuur van de V.G.N. daarom nog eens met nadruk wijzen op de motie, aangenomen tijdens de buitengewone ledenvergadering van 16 december 1967 (Klei 9^e jaargang, nummer 1).

Uit de vergadering kwamen ook bezwaren over de samenstelling van de eindexamencommissie. Er werd respect uitgesproken voor het werk dat door de commissie werd verzet, maar het werd betreurd dat de enquête over het eindexamen pas in dit stadium werd gehouden.

Op de vraag of de voorstellen ook het MAVO betreffen, antwoordde de voorzitter dat de voorstellen in eerste instantie voor het VWO en HAVO bedoeld zijn, maar dat de commissie stappen zal ondernemen waardoor de voorstellen aan het MAVO-niveau kunnen worden aangepast.

Bij de bespreking van de bijlagen van het interimrapport kwam het volgende naar voren:

De vrees werd uitgesproken dat juist zwakke HAVO-leerlingen geschiedenis zullen kiezen. De opgaven lijken voor HAVO-leerlingen te zwaar.

Achter de opgaven zit de thematische methode. Zullen we niet tot een af-

spraak over de te behandelen themata moeten komen? B.v. enkele jaren van tevoren een beperking aangeven.

Wat bijlage 7 betreft, vond men het niveau van vraag 4 aan de hoge kant. Verder werd wat bijlage 7 betreft opgemerkt dat leerlingen van alle 6 onderwerpen wel iets zouden kunnen opschrijven, maar over geen enkel onderwerp $2\frac{1}{2}$ uur zouden kunnen schrijven.

J.J. Ruitenbergh.

- G. Verslag van de vergadering van de kring Haarlem van de V.G.N. over het "Interimrapport van de eindexamencommissie van de V.G.N." d.d. 31 maart 1969.

Schriftelijk examen

Geen der aanwezigen was in principe tegen de invoering van een schriftelijk examen.

Bij de discussie over de vorm en inhoud van een schriftelijk examen bleek de meerderheid zich te kanten tegen een schriftelijke toetsing van kennis (kennis van de laatste vijftig jaar): zeker, wanneer dit zou geschieden door multiple choice. Dit zal namelijk de vrijheid van de leraar aantasten: de leraar zal te veel in een keurslijf gedwongen worden wat de verplichte stof betreft. Beter geschikt voor een schriftelijk examen werd een tekstbehandeling (vgl. bijlage 6) of een verhandeling aan de hand van een aantal onderwerpen (vgl. bijlage 7) bevonden.

Niemand bestreed de mogelijkheid/wenselijkheid om bij een dergelijk examen naast de in het interimrapport genoemde hulpmiddelen ook het leerboek te laten gebruiken.

Mondeling examen

Unaniem was men van oordeel, dat een mondeling examen, waarbij de kandidaat een betoog van 5 à 10 minuten houdt na zich twintig minuten te hebben geprepareerd, de voorkeur verdient boven het huidige 'vraag- en antwoordspel'. Het gebruik van hulpmiddelen, waarbij in bepaalde gevallen ook het leerboek geraadpleegd zou mogen worden, werd nuttig geacht.

Slotopmerking

De aanwezigen achtten het zonder meer noodzakelijk, dat er enige jaren met de nieuwe vorm van het examen geëxperimenteerd moet worden, alvorens men tot invoering ervan overgaat. Gedurende die tijd moet het examen 'oude stijl' blijven bestaan.

H. Verslag van de vergadering op donderdag 6 maart 1969 in de docentenkamer van het St. - Bernardinuscollege te Heerlen.

In aanwezigheid van 15 leden opende de voorzitter met een woord van welkom en stelde terstond het enige agendapunt van de agenda aan de orde: Interimrapport van de eindexamencommissie van de V.G.N., de daarbij gevoegde bijlagen en de enquête, zoals gepubliceerd in Kleio, 10, 1969, blz. 1 e.v. Wat de enquête betreft, stelde de voorzitter met instemming van de aanwezigen voorop, dat, ongeacht de volgende bespreking, ieder lid persoonlijk verantwoordelijk blijft voor het invullen.

De discussies bewogen zich rond drie punten:

1. de samenstelling van de Commissie;
2. de aan de Commissie gegeven instructie en de uitvoering daarvan;
3. de uitgangspunten, die de Commissie gehanteerd heeft.

ad. 1. De vergadering uitte kritiek op de hollandocentrische samenstelling van de Commissie. Bovendien werd geconstateerd, dat de Commissie, gezien het overgroot aandeel academici, geen juiste weerspiegeling van het docentencorps is geweest. De docenten, die een M.O. -opleiding genoten hebben, waren te zwak vertegenwoordigd. Dit feit heeft naar de mening van de vergadering wezenlijk invloed gehad op de praktische voorstellen, die getuigen van een overwaardering van het schriftelijk eindexamen en tenderen naar een (te) wetenschappelijk karakter van het eindexamen, terwijl juist de M.O. -afgestudeerden ervaring hebben met een dergelijk schriftelijk examen. Opgemerkt werd in dit verband nog, dat de H.B.S. -A-afdeling in het verleden schriftelijk examen gekend heeft en dat dit ongewenste effecten heeft gehad op de methode en de didaktiek van de docenten, die de leerlingen moesten voorbereiden. Heeft de Commissie dit feit in haar beschouwingen betrokken?

ad. 2. Het was de stellige mening van de vergadering dat de Commissie op verschillende punten niet of onvoldoende beantwoordt heeft aan de opdrachten, in de Instructie gegeven.

Met name werd erop gewezen, dat de Commissie eigenlijk niet is toegekomen aan het onder art. 4 gestelde: onderzoek naar de doelstelling en vormgeving van de eindexamens in het vak geschiedenis bij het vwo, havo en mavo. Meer in het bijzonder kan de vergadering niet ontdekken, waar de Commissie voldoet aan het gestelde onder art. 4a en 4b, terwijl niet blijkt, of voldaan is aan het opgedragene sub art. 4f en zo ja, op welke wijze.

Met betrekking tot het gestelde sub art. 4e leest de vergadering het resultaat, zoals weergegeven op blz. 5 onder 1; gezien de contacten van de V.G.N. met buitenlandse zuster-organisaties verbaast dit magere resultaat de leden ten zeerste. Indien het onder art. 4a gestelde

niet te realiseren viel, dan had zulks, met redenen omkleed, in het rapport vermeld moeten staan.

Aan art. 6 is onvoldoende gevolg gegeven: een regelmatig verslag in Kleio hebben de leden node gemist.

- ad. 3. De vergadering vroeg zich af, of de Commissie wel juist gehandeld heeft door ervan uit te gaan (blz. 7, onder 2) dat
- a. het huidige eindexamenprogramma ongeveer gehandhaafd zal blijven - had ook dat niet op de helling gemoeten of gekund?;
 - b. de wijze van examineren gelijk zal zijn voor mavo, havo en vwo - het hele rapport ademt overigens de geest van het vwo, of beter, de geest van wat de Commissie zich van het vwo voorstelt en waar op blz. 10 gesproken wordt van de thematische benadering en historische attitude verdwijnen mavo en havo geheel in de mist.

In de 4e regel van blz. 9 voelt de vergadering in het "moeten" een ongerechtvaardigde beperking; hier had "kunnen" gezegd moeten worden.

Inzake de discussie, weergegeven op blz. 9 en 10, le alinea stelt de vergadering zich achter het minderheidsstandpunt, met deze bemerking, dat het woord "globaal" verstaan moet worden als algemeen wereld- en tijd (b.v. 50 jaar) - omvattend en niet als "oppervlakkig", zoals, naar de vergadering meent aan te voelen, gesuggereerd wordt.

Daargelaten, of er theoretisch iets te zeggen zou zijn voor het meerderheidsstandpunt, voor de vergadering is dit standpunt uit praktisch oogpunt onaanvaardbaar. Bovendien weerspreekt de vergadering, dat het minderheidsstandpunt de vorming van "attitude" zou uitsluiten en evenmin wordt aanvaard, dat de thematische methode min of meer automatisch de "attitude" zou aankweken. Als stellige overtuiging wordt uitgesproken, dat "globale", respectievelijk "parate" kennis niet als iets minderwaardigs beschouwd moet worden en evenmin gelijk te stellen is met "blote feiten" - kennis. Zoals reeds eerder opgemerkt verliest de Commissie op blz. 10 mavo en havo ineens uit het oog; er wordt voor het vwo gesproken van "preluderen op het universitair onderwijs" - de vergadering vraagt zich af, wat dat betekent en wenst duidelijk te onderstrepen, dat "universiteitje spelen" of M.O. -examentje afnemen" - zie bijlage 7 - ook in het v.w.o. onaanvaardbaar is.

Ook met betrekking tot de principiële kwestie op blz. 10 en 11 t.e.m. regel 4 besluit de vergadering het door de meerderheid verdedigde standpunt met klem af te wijzen.

Inzake het op blz. 12 onder 5 ter sprake gebracht is de vergadering

eenstemmig van oordeel, dat uitsluitend mondeling eindexamen gehandhaafd moet blijven. Aan de argumenten van de tegenstanders van het schriftelijk eindexamen - opvallend overigens, dat het rapport hier niet weerspreekt van meerder- en minderheidsstandpunt: hoe lagen de verhoudingen in de Commissie in deze kwestie? - kunnen, zo meent de vergadering, worden toegevoegd de volgende overwegingen:

- a. schriftelijk eindexamen zet de deur open voor de terugkeer naar de filologisch-kritische benadering van de geschiedenis;
- b. schriftelijk eindexamen zal de verschraling van het onderwijs zelf in de hand werken; "klaar - stomen" wordt dan het parool en daardoor wordt de door de voorstanders zo gewenste "attitude" zeker niet bereikt;
- c. het schriftelijk eindexamen brengt het gevaar met zich mee van de invoering van de "objectieve" studietoets, die op zich weer de verschraling in de hand werkt en geen inzicht geeft in de verworven historische attitude, noch uitlokt tot een gefundeerd historisch betoog.
- d. de vraag rijst, of de training voor het schriftelijk eindexamen niet zo veel uren zal opeisen, dat daarvoor in de lessentabel onvoldoende ruimte gevonden zal worden;
- e. de vrees bestaat, dat bij de verzwaring van het examen met een schriftelijk gedeelte de interesse voor de geschiedenis aanzienlijk zal afnemen en dat daardoor het vak in de keuzepaketten minder zal voorkomen - is dat in het belang van het geschiedsonderwijs en de geschiedenisdocenten, waar de V.G.N. voor moet waken? - De vergadering stelt dit uitdrukkelijk hypothetisch, maar houdt staande, dat het ook hypothetisch is, dat een centraal schriftelijk examen beter vergelijkbare resultaten zal opleveren, hetgeen de voorstanders beweren.

Aan het slot van de langdurige discussie hield de vergadering zich tegen de achtergrond van de bovenstaande overwegingen bezig met de enquête.

Nadat de secretaris had toegezegd het verslag van de vergadering aan alle leden van de afdeling toe te sturen, sloot de voorzitter met een woord van dank de bijeenkomst.

M. J. van Velzen, secretaris.

I. Afdeling Hengelo

Op 18 maart hield de kring Hengelo van de V. G. N. een vergadering, gewijd aan het interimrapport van de eindexamencommissie. Inleider was collega H. Kuggeleijn. Voorzitter was collega G. J. Erdtsieck. De inleider betoogde, dat hij in het interimrapport het begrip objectieve studietoets node miste, met name in de vorm van multiple choice. Gissend naar de oorzaak hiervan meende hij te mogen aannemen, dat "het logisch kunnen opbouwen van een historisch betoog" bij de voorstanders van een schriftelijke eindexamen boven alle andere punten de voorrang genoot. Immers, inleider geeft de commissie gaarne toe, dat het opbouwen van een betoog niet "objectief" kan worden getoetst, maar dat is nu juist zijn bezwaar tegen deze "vaardigheid". Het "logisch opgebouwde historische betoog" zal zijns inziens in de praktijk niet meer worden dan een historisch opstel. De bezwaren hiertegen zijn:

- a. Onvermijdelijk grote verschillen in beoordeling (denk aan opstel nederlands);
- b. Eenorme taakverzwaring voor de docent, omdat hij al in de lagere klassen zal moeten beginnen (correctie!);
- c. De begrippen logisch en historisch zullen ongetwijfeld los van elkaar gewaardeerd gaan worden. De term logisch-historisch is in se paradoxaal.

Spreker bepleitte vervolgens:

- a. De invoering van een centraal schriftelijk eindexamen in de vorm van een multiple choice test over de laatste vijftig jaar en de "staatsinrichting";
- b. Hieraan gerelateerd een mondeling eindexamen van 1) 30 minuten indien het onder a genoemde niet ruim voldoende is gemaakt. De stof: zes speciale onderwerpen + de laatste vijftig jaar, of 2) 20 minuten gewijd aan de zes speciale onderwerpen, waar het onder a genoemde minstens ruim voldoende is gemaakt.

Spreker betoogde tenslotte, dat de andere genoemde vaardigheden uitstekend met een multiple choice test kunnen worden gemeten.

Enige door hem gemaakte tests werden daarna door de vergadering bekeken en besproken.

Na uitgebreide discussies kan de vergadering zich unaniem akkoord verklaren met de opvattingen van de inleider. Eén van de collega's wenste de te testen stof te beperken tot 1945.

Dit idee werd echter algemeen bestreden.

Vervolgens droeg de vergadering het bestuur op verslag te doen aan de commissie van haar opvattingen. Collega Kuggeleijn en de voorzitter zijn gaarne bereid op de algemene ledenvergadering van 14 april te Utrecht, die zij voornemens zijn te bezoeken, een en ander nader toe te lichten en te verdedigen.

Voor het komende jaar werd het volgende bestuur gekozen:

voorzitter : G.J. Erdsieck, Catharina van Renneslaan 29, Almelo
sekretaris : W.H. Kuiper, Frerikshuislaan 113, Almelo
penningmeester: T.A. Boonstoppel, Hofstraat 4, Losser.

J. Bijeenkomst van de afdeling 's-Hertogenbosch, gehouden op 19 maart 1969 van 16 uur 30 tot 18 uur in het Oranje-hotel.

Aanwezig 11 leden.

De voorzitter nam zowel het interim-rapport als het enquête-formulier door en kreeg de volgende reacties, die niet in de respectievelijke enquête-formulieren hun weerslag vonden of konden vinden:

1. Het interim-rapport: De gegeven voorbeelden van schriftelijk en mondeling eindexamen vond men ongelijk van waarde. Verder misten sommigen een voorbeeld van een meerkeuzetoets of minstens een argument waarom er geen werd opgenomen. Bovendien misten enigen een beoordelingssleutel of minstens een indicatie van evaluatie bij de voorbeelden van het schriftelijk eindexamen.
2. Het enquêteformulier: Vraag 1: Men begint gemakkelijk met ja in te vullen, maar aan het einde van het formulier als men de consequenties ziet, neigt men meer naar neen.

Vraag 3.1: Vooral van Mavo-zijde ziet men niet goed in hoe het niveau zover kan verlaagd worden, dat de gemiddelde Mavo-leerling een kritische waardering (e), laat staan een historisch betoog (a) kan geven. Schriftelijk vindt men dit totaal uitgesloten, soms ook van Havo-zijde en zelfs eenmaal van VWO-zijde.

Vraag 5.1: Idem als bij vraag 1: Men vindt over het algemeen dat een thematische behandeling eigenlijk moet kunnen, maar men vraagt zich wel af, wat daarvan de consequenties zullen zijn.¹⁾ Dat jaarlijks een stel themata zullen worden opgegeven van rijkswege?

Voor de grootst mogelijke meerderheid hoeft het dan niet meer.

3. Slotbespreking: Zowel VWO/Havo; als Mavoleraren vinden zij de huidige wijze van examineren (= mondeling) best voor enige verbetering vatbaar, maar niemand zat te wachten op een nieuwe wijze van examineren (= schriftelijk) en sommigen, vooral 'n Mavo-leraar, vinden het zonder meer een ramp.

Maar vrijwel unaniem is men van mening: als er dan toch schriftelijk moet komen, dan hoog uit voor de laatste 50 jaar en in ieder geval na ruim experiment.

¹⁾ b. v. als de laatste 50 jaar schriftelijk en uniform zullen worden geëxamineerd.

En als de onderwerpen mondeling geëxamineerd zullen kunnen blijven, maar slechts via een schoolonderzoek, dan moet er in ieder geval gezorgd worden voor een behoorlijke controle van buitenaf; en als dit slechts via leraren - gecommiteerden zal kunnen geschieden, dan moet er in ieder geval gezorgd worden voor de nodige garanties, door flinke spreiding e. d.

J. M. van Dongen.

K. Afdeling Maastricht.

Bijgaand het resultaat van de bespreking in onze afdeling van het "Interim-rapport van de eindexamen-commissie van de V. G. N.":

Allereerst is het rapport puntsgewijze besproken met het rapport van de Doelstellingencommissie.

Na ampele discussie werd besloten het enquête-formulier als uitgangspunt te nemen om aan de hand daarvan ons standpunt als afdeling te kunnen formuleren.

Niettemin bleek ons toch dat wij zodoende a. h. w. vanzelf in een schriftelijk eindexamen "belandden". Onze opvatting was dat dit nu net was dat wat wij onder geen beding wensten maar door het rapport als uitgangspunt van onze discussie te maken waren we op deze weg terecht gekomen.

Wij constateerden daarmee een inconsequentie in de gedachtengang van de V. G. N., wij vroegen ons tegelijkertijd af wat nu precies de bedoeling van het rapport en de enquête waren: Waren wij werkelijk "vrij" in het bepalen van ons standpunt, was er reeds een beslissing genomen, A van de kant van het ministerie, B. van de kant van het hoofdbestuur van de V. G. N. ? Zijn we niet reeds te laat met onze stellingname, anders gezegd zijn we niet vóór het karretje van diegenen gespannen die -om wat voor reden ook- toch zo graag een schriftelijk eindexamen wensen?

Hoe het zij onze afdeling spreekt zich zonder voorbehoud uit TEGEN het invoeren van een schriftelijk eindexamen.

De redenen daarvan zijn:

- I Datgene wat ons nu altijd verweten is, n.l. het leren van feitjes, jaartallenlijsten, schemata, kortom het erin stampen van bepaalde "kennis", -iets dat door anderen die zoveel afwisten van het onderwijs, die zulke goede ervaringen er mee hadden en hebben, mensen die het zogoed voorhebben met het onderwijs en met name met het geschiedenisonderwijs (in 3 of 4 jaar door de hele stof rennen, plus staatsinrichting erbij, minus een bepaald percentage lessen enz.) - dat gaan we nu juist weer bevorderen.

- II In de kortst mogelijke tijd zullen er allerlei boekjes ed. op de markt verschijnen over bepaalde onderwerpen - die snel geleerd en.
- III Na enkele jaren zijn de reeds eerder gevraagde onderwerpen verzameld en wel uitgewerkt, ook weer een handig hulpmiddel voor de leraar en de leerling, om de bedoelde zelfwerkzaamheid te bevorderen.
- IV Geschiedenis is geen vak van definities en zekerheden, van rechtlijnige opvattingen die emotieloos en zonder stellingname van leraar en leerlingen besproken en overgebracht (kunnen) worden.
- V Hoe kunnen in alle ernst "objectieve" normen gevonden worden door de beoordeling van een bepaald onderwerp? Zijn de leden van de commissie "kleurloos" of wordt de grootst gemene deler tot norm verheven?
- VI Waaróm wordt er toch geduwd naar een schriftelijk eindexamen? Is het werkelijk aannemelijk te maken dat een schriftelijk eindexamen A objectiever is en B. wordt daardoor de waarde van het vak geschiedenis werkelijk bevorderd in plaats van te verwateren tot een zoveelste leervak op onze scholen waarin het peil van het onderwijs toch nu al duidelijk achteruitgaat en bevorderd wordt door onze Mammoetwet c. s.
- VII Hoe wordt gedacht over het feit dat bij de komende eindexamens de leraar geschiedenis, cq staatsinrichting, kunstgeschiedenis, sociologie enz. een x-aantal onderwerpen (van een ij-aantal leerlingen) vóór het examen moet nazien, bespreken, plus een groot aantal eindexamenteksten ed. moet nazien? (ongeacht daarnaast het vele-niet betaalde -werk in brugklassen en andere werkzaamheden voortvloeiend uit de mammoet, de reële mogelijkheid van een salarisverslechterings-adequate lessen - niet verder besproken).

Mogen al deze punten negatief klinken, een positief geluid is dan mogelijk dat wij er zeker vóór zijn om:

- A een zo ruim mogelijke oriëntatie in de keuken van de geschiedenis d. m. v. de genoemde vaardigheden te bevorderen, waarbij het uitgangspunt naar onze mening wel moet zijn dat wij de kinderen cq. leerlingen niet opleiden tot vakspecialisten maar wel tot mensen die een kritische stellingname kunnen innemen in de problemen waarmee zij geconfronteerd worden, o. a. dus op het vlak van de geschiedenis en haar verlengde, de politiek.
- B Het huidige examen-mondeling zou zeker uitgebreid moeten worden tot een half uur, waarbij de vaardigheden zeker ter discussie mogen komen aan de hand van teksten ed.
- C Wij vragen ons af of er geen gecommiteerden te vinden zijn buiten de universitaire wereld.

- D Wil men de waarde van het diploma handhaven dan is naar onze mening een eerste vereiste deskundige (en in voldoende aantal beschikbare) gecommiteerden. Wil men onderwijs goedkoop maken en op deze post bezuinigen dan is het raadzaam een schooldiploma te laten uitreiken...

Een punt waarvoor wij nog graag als afdeling Uw aandacht vragen: naar onze mening behoort de plaats Sittard tot de kring Maastricht, tot nu toe nemen ook de leraren uit Sittard deel aan onze colleges, zij wensten ook nadrukkelijk tot de kring Maastricht te worden berekend.

Ten tweede:

tot voorzitter van onze afdeling V. G. N. is gekozen:

Broeder Bavo Salman, Tongerseweg 135 te Maastricht.

De heer Salman is eveneens gekozen tot voorzitter van de P. A. V. i. v. m. het aftreden van de Heer H. H. J. A. Gubbens uit Sittard, die na 6 jaar deze functie neerlegt.

E. Koers.

L. Verslag van de vergadering der V. G. N. Kring Rotterdam over het interim-rapport van de eindexamencommissie, gehouden op 24 maart 1969.

1. De vergadering bleek van mening, dat het standpunt van de eindexamencommissie, dat de wijze waarop examen afgenomen zal worden bij V. W. O., H. A. V. O. en M. A. V. O. gelijk moet zijn, niet gedeeld kan worden. Men achtte dit voor M. A. V. O. uitgesloten en bij H. A. V. O. twijfelachtig, vanwege de geringere intelligentie der leerlingen.
2. Naar aanleiding van de vaardigheden, die op het examen getoetst zouden dienen te worden, (Blz. 9 Interimrapport, punt 1, 2, 3.) werd opgemerkt dat dit voor M. A. V. O. uitgesloten moest worden geacht en dat dit ook voor de andere afdelingen als te hoog gegrepen moest worden beschouwd. Natuurlijk is men wel bereid de mate waarin de vaardigheden worden beheerst ten eerste mee te rekenen in de beoordeling van het examen, maar naast andere gegevens.
3. Over een schriftelijk/mondeling of schriftelijk en mondeling examen werd een stemming gehouden. 10 personen (van de 19 aanwezigen) bleken tegen iedere vorm van een schriftelijk examen te zijn. Op speciaal verzoek wordt hierbij aangetekend, dat van deze 10 tegenstemmers er niemand op een experimenteerschool lesgeeft, terwijl de

5 aanwezige docenten, die wel lesgeven op een experimenteer-school, voor een schriftelijk examen in verantwoorde vorm waren. Bij deze 5 sloten zich nog 4 andere docenten aan. Wel dient te worden opgemerkt dat deze 9 docenten alleen voor een schriftelijk examen zijn, als dit eventueel van rijkswege zal worden ingevoerd, na experimenten gedurende enige jaren. Alle vormen van een schriftelijk examen zullen moeten worden geprobeerd en met nadruk wordt gesteld dat men na de experimenten de volledige vrije keus moet hebben om "ja" of "neen" tegen het schriftelijk examen te zeggen. Ook verlangde men dat de leerlingen, die aan een experimenteel schriftelijk examen worden onderworpen hier geen hinder van mogen ondervinden.

De hele vergadering was tegen een uitsluitend schriftelijk examen.

4. Wat betreft de vorm van het schriftelijk examen werd unaniem het opstel verworpen, men was van mening dat het geschiedenisexamen dan een soort aanhangsel van het examen Nederlands zou worden. Men erkende dat een objectieve norm bij de beoordeling alleen mogelijk was bij een multiple choice-examen, maar van verschillende kanten werd betwijfeld of men dan ook inzichtvragen zou krijgen.

Bij het experimenteren met de schriftelijke examens dient dan ook ten eerste de nadruk te worden gelegd op de evaluatie van de beoordeling.

5. De meningen bleken uiteen te lopen over de wijze van behandelen van de laatste 50 jaar. Er werd gesteld dat een thematische behandeling daarvan bij een schriftelijk examen onmogelijk zou worden, daar men het risico zou lopen de keus der leerlingen op het examen te beperken, daar bepaalde zaken niet behandeld werden. Dit zou men betreuren als zijnde een stap achteruit op de weg, die enige jaren geleden werd ingeslagen en waardoor de docent meer vrijheid verkregen had. Een ander deel der vergadering bleek van mening dat thematische behandeling wel mogelijk was, mits de thema's juist gekozen waren. In het algemeen voelde men er het meest voor een globaal overzicht van de leerlingen te verwachten.

6. Wat betreft de mogelijkheden voor het mondeling examen genoemd op blz. 15 van het rapport meende men dat de drie genoemde punten naar vrijheid door de leraar gebruikt zouden kunnen worden. Men wilde niet dwingend stellen dat er bij het begin van het examen een betoog zou moeten worden gehouden, bij nerveuze kandidaten zou men er meer voor voelen dit later tijdens het examen te doen plaatsvinden.

7. De vergadering was het eens met de minderheid in de eindexamencommissie dat er niet vooruitgelopen moet worden op het universitaire historische onderwijs b.v. door het laten bestuderen van een Middeleeuwse tekst.
Dat er wel op het universitaire onderwijs wordt vooruitgelopen vond de vergadering te merken aan de bijlagen b.v. 6 en 7.
8. De omschrijving van de hulpmiddelen werd aanvaard, wel was onduidelijk wat onder een "historisch woordenboek" te verstaan is, sommige leden van de vergadering wensten daar de Historische Winkler Prins voor te gebruiken. In het algemeen was men voor het gebruik van hulpmiddelen bij de voorbereiding van het examen, hoewel weinigen zich voorstelden hoe dat examen dan zal verlopen.
9. De bijlagen vond men allen te hoog gegrepen, terwijl bijlage 9 werd afgekeurd als een te hooggegrepen onderwerp, dat op een te laag peil werd geëxamineerd.
Het werd ten zeerste betreurd dat er geen rekening gehouden was met een brede belangstelling en alleen met een diepgaande. De kring Rotterdam stelt daarom voor de leerlingen uit een lijst van 10 onderwerpen er b.v. 3 te laten behandelen.

W. v.d. Spek.

M. Rapport van de kring Utrecht op 20 maart 1969, discussie over interim-rapport van de eindexamencommissie.

Aanwezig: 14 leden.

De vergadering was zeer geëmotioneerd. De gemoederen kwamen al snel in beweging nadat de voorzitter, Dr. M. B. van der Hoeven, de bijeenkomst had geopend met de vraag waarom de Overheid voor een schriftelijk examen geschiedenis geporteerd is.

1. De plannen van de overheid kwamen herhaaldelijk ter sprake.
De veronderstelling dat een computer bij het nakijken van het schriftelijk examen ingeschakeld zou worden wekte algemene ontsteltenis.
Hetzelfde gebeurde bij de gedachte aan de mogelijkheid dat de onderwerpen landelijk zouden kunnen worden voorgeschreven.
De organisatorische en financiële aspecten van een schriftelijk eindexamen spraken de aanwezigen niet aan - om het zacht te zeggen.

2. De beperking van de vrijheid van de leraar die zou voortvloeien uit een schriftelijk examen werd in verband gebracht met de kwaliteit van de leraar. Het is niet de taak van een eindexamen om de leraar te toetsen. Algemeen was men van mening dat dit een zaak is van de betrokken school, en vooral van de leraren opleiding. Deze dient verbeterd te worden.

Met name worden lacunes gevoeld in de lerarenopleiding m.b.t. de geschiedenis van de 20e eeuw. Het merendeel der leraren is daarvoor niet opgeleid. Algemene bijval genoot het idee, aan de V. G. N. het voorstel te doen om herscholing van historici te bevorderen, telkens na enkele jaren. Niet alleen wetenschappelijk, maar met praktische, didactische scholing, waarbij de Universiteiten moeten worden ingeschakeld. Eventueel met daaraan verbonden examens. Ook voor de post-academiale cursussen en Kleio ligt hier een taak.

3. Is een eindexamen noodzakelijk? Men besloot de eindexamen-commissie te verzoeken hierop zijn aandacht te richten.

4. Het schriftelijk eindexamen verhitte de gehele avond de gemoederen.

Als argumenten tegen een schriftelijk examen werden aangevoerd:

- a. Het leidt tot klaarstomen, het aantal mogelijkheden is beperkt.
- b. De verplichte stof krijgt enorme nadruk.
- c. Wie stelt de vragen? Het gevaar voor een tendentieuze aanpak door de Overheid is groot.
- d. De geluksfactor kan een grote rol spelen. (Boekje gelezen, toevallig over één van de onderwerpen etc.)

3 Van de (op dat moment) 13 aanwezigen vonden deze bezwaren zo groot dat ze tegen de mogelijkheid van experimenten met schriftelijke eindexamens waren. (Letterlijk luidde het door hen afgewezen voorstel: "Dat er ruimte geschapen kan worden voor experimenten met schriftelijke examens geschiedenis").

5. De mogelijke experimenten met het schriftelijk eindexamen leidden tot vele discussies. Men was er huiverig voor.

- a. Men was bang de overheid in de kaart te spelen (zie punt 1.)
- b. Experimenten zouden de mening dat schriftelijk eindexamen onafwendbaar post doen vatten, of versterken.
- c. Het departement zou de indruk kunnen krijgen dat de luie leraren er tegen en de progressieve leraren er voor zijn. Ten onrechte! Hierdoor ontstond de vraag of het departement zijn zin door zou drukken, m.a.v., of na experimenteren een evaluatie door de geschiedenisleraren nog zin zou hebben.

Sommigen vertrouwden het departement niet, anderen meenden dat er wel rekening gehouden zou worden met de opinie van de leraren. Als tegen-argument werd gesteld dat het wetenschappelijk niet verantwoord zou zijn het experiment geen kans te geven. Dit oogstte bijval. Als argumenten voor experimenten met schriftelijke eindexamens werden o.m. naarvoren gebracht:

- a. onvrede met de huidige vorm van het eindexamen.
- b. misschien is een objectieve beoordeling mogelijk
- c. het niveauverschil tussen leerlingen met een zelfde cijfer op verschillende scholen of bij verschillende leraren zou minder worden.
- d. als het departement ons een schriftelijk eindexamen oplegt, laat het dan zoveel mogelijk met onze eisen overeenstemmen.

De argumenten sloegen niet bijzonder aan.

Tenslotte meenden 9 van de 13 aanwezigen dat er ruimte geschapen kan worden voor experimenten met schriftelijke examens in de geschiedenis.

6. Met de uitgangspunten van de commissie ging men accoord.

De nadruk moet wel vallen op de kennis van historische processen en een historische attitude, daar dit de geschiedenis als vak van bijv. het nederlands onderscheidt.

De meerderheid toetst de vereiste vaardigheden liever mondeling dan schriftelijk.

7. Voor het mondeling eindexamen bestonden er geen bezwaren tegen experimenten. Men wilde graag een langere duur.

8. Tenslotte de kritiek op het interimrapport.

De enquête vragen werden door enkelen als suggestief gevoeld, misschien omdat men er niet-"zo in zat"als de commissie.

De "thematische behandeling van de laatste 50 jaar" behoefde correctie omdat bleek dat het meer sloeg op het onvermijdelijke selecteren dan op een werkelijke thematische behandeling.

Men waardeerde het rapport wel als een goed doordacht stuk.

Drs. M. Langenbach.

N. Enkele algemene opmerkingen als samenvatting van de bespreking van het interimrapport-eindexamen, gehouden door de V.G.N. -afdeling Zwolle op 7 maart 1969 te Zwolle.

Aanwezig 8 personen.

De aanwezigen vragen zich af of het enige zin heeft de eindexamenkwestie te bespreken. Alles wordt immers toch door Den Haag beslist of is al beslist.

Wat is het motief om het eindexamen te veranderen. Bestaat er de vrees dat zonder schriftelijk eindexamen het vak niet hoog genoeg zal worden aangeslagen?

Een groot deel van de enquêtevragen kan eigenlijk niet worden beantwoord, tenzij men uitgaat van een schriftelijk examen.

Voor een schriftelijk examen wordt beslist niet gevoeld. Een der aanwezigen wil het accepteren op grond van het argument: anders telt het vak in de toekomst niet genoeg mee.

Algemeen is de vrees dat na aanvaarding van het schriftelijk examen het mondeling zal worden weggewerkt onder het mom van gebrek aan deskundigen e. d.

Het schriftelijk examen zal de leraar zware lasten opleggen. Dit is temeer onaanvaardbaar, omdat het lasten zijn die precies ingaan tegen het doel dat de leraar zich stelt.

De leraar zal gedwongen zijn een groot deel van zijn schooltijd en zijn vrije tijd te besteden aan het africhten van de leerlingen op het eindexamen, bijv. het leren maken van een historisch opstel.

Een aantal van de exameneisen wordt te hoog gegrepen geacht: een historisch betoog, logisch, kritisch, getuigend van inzicht! Zullen het niet de logica, de kritiek en de inzichten zijn van de leraar, dominee of t. v. -commentator?

Het examen moet eenvoudig gehouden worden: in hoofdzaak een gesprek tussen de leraar + deskundige en de leerling. Dit kan alleen mondeling.

Tegenover eventuele experimenten staat men wantrouwend: zullen de experimenten al niet van tevoren geslaagd zijn? En als men één vinger geeft, nemen ze de hele hand.

De objectiviteit en de eerlijke opzet van de experimenten dient volledig gewaarborgd te zijn.

Deze opmerkingen geven de algemene, enigszins pessimistische teneur van het gesprek weer. Tijdens de bijeenkomst werd de enquête door een ieder naar eigen inzicht ingevuld. Er werd dus niet gestreefd naar een communis opinio.

S. Hörchner, afd. secr.

O. Verslag van de vergadering van de afdeling Zutphen V. G. N. op 21 maart 1969 in het Stedelijk Lyceum te Zutphen.

Aanwezig 12 van de in totaal 36 leden van de V. G. N. in de afdeling Zutphen.

VRAAG; Van wie gaat de aandrang uit om te komen tot een schriftelijk eind-examen?

I Meningen t. a. v. schriftelijk eindexamen. (s. e.)

1. categorisch afgewezen door 5 aanwezigen.

argumenten: a. de huidige situatie voldoet.

b. er is door voorstanders van het s. e. niet aangetoond dat de verwachting bestaat dat het s. e. beter zal voldoen.

c. het s. e. ontaardt in vele gevallen in "Tekstverklaring Nederlands".

d. een argument tijdwinst, zo dat al gebruikt wordt, kan niet gehanteerd worden i. v. m. de grote hoeveelheden correctie van leraar (examinator) en gecommiteerde (deskundige)

Het systeem werkt dus ook niet kosten-besparend.

e. tijd voor opleiding ontbreekt.

f. apparaat voor opleiding ontbreekt.

g. gevaar voor het ontstaan van "windhandel" (vgl. kweekscholen).

2. afgewezen op de door de commissie voorgestelde wijze door alle aanwezigen.

argumenten: a. er is niet aangetoond dat het s. e. verbetering betekent.

b. een regionale regeling moet mogelijk zijn.

Deze wordt in het huidige concept niet als mogelijkheid ondersteld.

c. het typische van een geschiedenis-examen nl. de persoonlijke inbreng van de leraar en leerling gaat bij s. e. verloren.

d. er is geen zekerheid over de keuzemogelijkheden.

e. de middelen om een juiste training mogelijk te maken, aangenomen dat die training mogelijk is, ontbreken.

OPMERKING: Beseft moet worden dat de taak van de leraar geschiedenis op-nieuw wordt verzwaard.

3. aanvaarding van het voorstel van de commissie door O aanwezi-

gen.

4. een eventueel gebruik van de multiple choice-methode wordt over het algemeen afgewezen:

argumenten: a. ervaringen voldoen niet
b. terrein is vrij spoedig afgegraasd
c. vaardigheden worden niet getoetst.

OPMERKING: Over het algemeen staat men nog al sceptisch t.o.v. het aan-
kweken van vaardigheden als in het doelstellingen-rapport
vermeld.

II Meningen t.a.v. mondeling examen: (m.e.)

1. voor het zonder wijzigingen handhaven van het traditionele m.e.:
geen der aanwezigen.

2. voor het handhaven van het m.e. met verschillende mogelijkhe-
den:

alle aanwezigen.

1e mogelijkheid: traditioneel

2e mogelijkheid: aan de hand van een tekst (nu ook reeds moge-
lijk)

3e mogelijkheid: voorbereiding van m.e. aan de hand van tekst
of denkprobleem, dat het uitgangspunt vormt
van het m.e.

Opmerkingen: a. Hierdoor wordt de onzekerheid van het begin onder-
vangen.

b. Variatie van de drie mogelijkheden dient per leer-
ling mogelijk te zijn.

c. Men ziet over het algemeen weinig heil in het ge-
bruik van hulpmiddelen bij de preparatie.
(hoogstens het bekende schoolboek en de bekende
atlas).

d. De preparatie dient te geschieden gedurende een
vast te stellen periode vlak voor het examen (een col-
lega vindt het volgens de huidige regeling moge-
lijk reeds lang van te voren het beginonderwerp
aan te kondigen.)

VRAAG: 1. Kan de commissie nagaan wat het effect van het gebruik van
hulpmiddelen bij de preparatie is op gedrag, resultaat etc. van
de leerling.

(literatuur, experiment (?))?

2. Wat is er bekend over het examengedrag van de leerling in het al-
gemeen?

11. GESPREK MET DE STAATSSECRETARIS EN DE INSPECTEUR - GENERAAL.

Onderstaande brief werd aan staatssecretaris mr. J.H. Grosheide gezonden.
Een afschrift van deze brief ging met een begeleidend schrijven naar inspecteur-generaal dr. A. de Jong.

Na genoemde brief volgt een verslag van de op het ministerie op 5 mei j.l. gehouden bespreking.

Het standpunt van de V.G.N., zoals dat in de brief aan mr. Grosheide is weergegeven en de inhoud van beide moties werden ook ter informatie toegezonden aan: de Onderwijscommissie van de Eerste Kamer en van de Tweede Kamer, de Onderwijsraad, de Academische Raad, de Sectie Geschiedenis van de Academische Raad, de Raad van Leraren, de N.J.B.G., het K.N.A.G., de V.O.S., de V.O.H.A. en de Werkgroep Klassieke Talen.

Bloemendaal, 17 april 1969
Borskilaan 7

Aan Zijne Excellentie Mr. J.H. Grosheide,
Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
's-Gravenhage.

Excellentie,

Hierbij doen wij U twee moties toekomen die tijdens de op 14 april j.l. te Utrecht gehouden jaarvergadering van onze vereniging met algemene stemmen werden aangenomen.

Over de in deze moties aangevoerde kwesties hopen wij binnenkort met U en de inspecteur-generaal Dr. de Jong een gesprek te kunnen hebben.

Als inleiding op dat gesprek willen wij het volgende onder Uw aandacht brengen.

De houding van bestuur en ledenvergadering van de V.G.N. inzake de eventuele invoering van een schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting wordt gekenmerkt door:

- a. verzet tegen de invoering van een schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting zonder meer;
- b. de wens om in de gelegenheid gesteld te worden met schriftelijke examens te experimenteren;

c. de overtuiging dat de wijze hoe in de toekomst geëxamineerd zal worden van het resultaat van deze experimenten dient af te hangen.

Het is een standpunt dat - zoals U in onderstaande documentatie kunt lezen - door de V.G.N. voortdurend is ingenomen:

1. In een motie die door een buitengewone ledenvergadering op 16 december 1967 werd aangenomen, werd reeds vermeld:

"... verzoekt het bestuur alles in het werk te stellen om deze voorgenomen wijzigingen te verhinderen en er bij de regering op aan te dringen, dat een eventuele A.M.v.B. in deze niet wordt opgesteld dan na een langdurige experimentele fase aan geselecteerde scholen en dat de veranderingen als zodanig afhankelijk worden gemaakt van het resultaat van die experimenten" (Kleio, jrg. 9, no. 1, 1968, p.337)

2. Op 2 februari 1968 stelde het bestuur derhalve een commissie in die tot taak kreeg het eindexamen te bestuderen. De commissie heeft haar taak opgevat als een open onderzoek naar alle examenmogelijkheden en in een interim-rapport aanbevolen met schriftelijke examens te experimenteren. (Kleio, jrg. 10, no. 1, 1969)

3. Het bestuur zond op 18 juni 1968 een brief aan de minister van Onderwijs en Wetenschappen waarin de instelling van deze commissie werd meegedeeld en het schreef in deze brief na die mededeling:

".... In verband met de komende regelingen rond de eindexamens zou het bestuur u willen verzoeken experimenten te bevorderen met schriftelijke examens aan daartoe geselecteerde scholen. Op grond van de resultaten van die experimenten kan nader worden geconcludeerd omtrent de vorm van het eindexamen van het vak geschiedenis. De eerder genoemde commissie van de V.G.N. zou daarbij een belangrijke functie kunnen vervullen.

Gezien het voorgaande zouden wij u nogmaals willen verzoeken - de motie van onze ledenvergadering van 16 december 1967 formuleerde het reeds - een Algemene Maatregel van Bestuur over de vorm van het eindexamen in het vak geschiedenis eerst ná genoemde experimenten uit te vaardigen." (Kleio, jrg. 9, no. 7, 1968, p. 218)

4. Namens Uwe Excellentie ontving het bestuur van de secretaris-generaal op 30 juli een antwoord, waarin o.m. het volgende werd geschreven:

"... Het zal de vereniging bekend zijn dat het overleg omtrent de wijze waarop het eindexamen geschiedenis bij scholen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.a.v.o. zal worden afgenomen nog voortduurt.

De opmerkingen van de vereniging over deze materie zullen hierbij zeker worden betrokken. Daartoe valt ook te rekenen het voorstel aan een beperkt aantal scholen reeds nu met een schriftelijk examen te experimenteren.

Ik zal verzoeken bij het overleg tevens na te gaan of het mogelijk is met het gereedmaken van het advies over de eindexamenregeling te wachten tot de bedoelde experimenten zijn beëindigd." (Kleio, idem, p. 219)

5. Ons bestuur gaf d.d. 6 september 1968 in zijn reactie op dit antwoord op-

nieuw van zijn standpunt blijk:

"... Met bijzondere waardering heeft het bestuur er kennis van genomen dat de in zijn brief van 18 juni gemaakte opmerkingen en gedane suggesties in zó ernstige overweging zullen worden genomen, dat de mogelijkheid bestaat, dat het advies over de eindexamenregeling voor het vak geschiedenis pas wordt uitgebracht na beëindiging der door onze vereniging voorgestane experimenten.

Het bestuur geeft u gaarne nogmaals de verzekering dat het bereid is aan de uitvoering van de experimenten ten behoeve van dit uit te brengen advies zijn medewerking ten volle te verlenen." (Kleio, ibidem).

6. De V.G.N. had enkele weken daarvoor - op 26 juni - in een memorandum aan de Raad van Leraren nogmaals de invoering van een schriftelijk eindexamen voor geschiedenis en staatsinrichting zonder experimenten afgewezen en ten aanzien van experimenten de volgende suggesties gedaan:

"... Men zou kunnen denken aan experimenten met een schriftelijk examen geschiedenis aan vijf scholen die opleiden voor het Havo-diploma. Een volgend jaar kan deze proef worden uitgebreid met zelfde aantallen scholen die opleiden voor havo- en vwo-examens.

De eerder genoemde Eindexamencommissie zou hierbij een belangrijke rol dienen te spelen.

Op deze wijze zou uit de praktijk een vorm van examineren ontstaan, gegrond op studie en onderzoek, die bevredigender zal zijn dan de vaagheid van de nota op het punt van het op te richten exameninstituut..." (Kleio, idem, p. 223).

De nog nimmer weerlegde bezwaren die de geschiedenisleraren tegen een opgelegd schriftelijk eindexamen koesteren, de bezwaren die de Sectie Geschiedenis van de Academische Raad in een nota in maart j.l. bekend maakte én de toezegging door de secretaris-generaal namens Uwe Excellentie in zijn schrijven van 30 juli 1968 aan onze vereniging gedaan, brachten de ledenvergadering van de V.G.N. - nadat verslag was uitgebracht over de verontrustende resultaten van het overleg te Lochem - tot de uitspraak waarvan wij in het begin van deze brief melding maakten.

Het bestuur wil daarom gaarne de eindexamenproblemen zo spoedig mogelijk met Uwe Excellentie en de heer inspecteur-generaal bespreken. Een afschrift van deze brief zend ik met gelijke post aan Dr. de Jong.

Met gevoelens van hoogachting,

namens het bestuur,

(w. g.) C. M. H. Bosch,

vice-voorzitter

1 bijlage

MOTIES

I

De ledenvergadering van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland (V.G.N.), op 14 april 1969 te Utrecht bijeen, gehoord de besprekingen over de eindexamens, is van oordeel:

dat invoering van schriftelijke eindexamens geschiedenis en staatsinrichting aan instellingen voor v.w.o., h.a.v.o. en m.a.v.o. thans onaanvaardbaar is, dat de invoering van een schriftelijk examen afhankelijk gesteld dient te worden van een langdurige experimentele fase aan geselecteerde scholen, dat veranderingen in de examens afhankelijk dienen te zijn van grondige research en het resultaat van bovengenoemde experimenten;

dringt aan op een zo spoedig en volledig mogelijk overleg met het ministerie om dit standpunt opnieuw uiteen te zetten;

en geeft het bestuur opdracht de invoering van een schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting met alle ten dienste staande middelen te bestrijden.

II

De ledenvergadering van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland (V.G.N.), op 14 april 1969 te Utrecht bijeen, gehoord de resultaten van de besprekingen over de eindexamens te Lochem, spreekt uit:

dat de doelstellingen van een klassiek-literaire richting van het v.w.o. een verplicht vak geschiedenis op het gymnasium-A vereisen.

- - - - -

Verslag van de bespreking op het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen te 's-Gravenhage op maandag 5 mei 1969. Aanwezig waren de staatssecretaris van O. en W. mr. J.H. Grosheide, de inspecteur-generaal van het Onderwijs dr. A. de Jong en namens de V.G.N. dr. Th. H.J. Stoelinga, voorzitter, C.M.H. Bosch, vice-voorzitter en H. de Ruyter, oud-voorzitter.

Het gesprek werd door de V.G.N. vertegenwoordigers geopend met een toelichting op de moties die op de jaarvergadering op 14 april 1969 aangenomen werden.

Vooraf de ontwikkeling van het laatste anderhalf jaar en de didactische problemen met betrekking tot het eindexamen werden de staatssecretaris en de inspecteur-generaal uiteengezet. Als conclusie werd gesteld dat de invoering van een schriftelijk eindexamen op dit ogenblik door de V.G.N. wordt afgewezen. De V.G.N. is wel voorstander van experimenten die moeten nagaan of een schriftelijk eindexamen mogelijk is en welke vorm en inhoud een eventueel schriftelijk examen zou kunnen krijgen.

De staatssecretaris stelde dat een regeling voor het eindexamen geschiedenis in het kader geplaatst moet worden van de totale eindexamenproblematiek. Ofschoon door het ministerie nog geen beslissing genomen is ten aanzien van de kwestie schoolexamen en schoolonderzoek, is het duidelijk dat het resultaat van alle overleg enige vormen van een centraal examen zal kennen. Met de eigen aard van ieder vak zal rekening gehouden worden. In dit verband werd over de interpretatie van het begrip "centraal examen" gesproken. Speciaal inspecteur-generaal dr. de Jong wees er op dat een centraal examen niet persé een uniform examen hoeft te zijn.

Nadat nog gesproken werd over het standpunt van de Raad van Leraren met betrekking tot het schoolexamen en ook de kwestie van de eventuele afschaffing van examens door de staatssecretaris als punt van bespreking ter tafel was gebracht, kwam het geschiedenisindexamen weer aan de orde. Van de kant van de V.G.N. werd met klem betoogd dat het geschiedenisonderwijs voorlopig het meest gebaat is met een zekere mate van rust. Indien nu veranderingen in de examens worden aangebracht betekent dit dat de leraren - die momenteel hun oriëntatie van het nieuwe eindexamenprogramma beslist nog niet hebben afgerond, die midden in de brugklasperikelen zitten en die straks de rest van de mammoet te verwerken krijgen - zich ook over de eindexamens opnieuw zullen moeten oriënteren. De kans is groot dat het vak in een chaos belandt waar niemand mee gediend is. Het minst de leerlingen.

Met alle begrip voor de evolutie in het onderwijs wensten de vertegenwoordigers van de V.G.N. pas wijzigingen in het eindexamen voor geschiedenis als aan de hand van experimenten is aangetoond dat die wijzigingen mogelijk en dus verantwoord zijn.

Voor de psychologische kant van de zaak toonden de staatssecretaris en de inspecteur-generaal volledig begrip. Zij waren evenwel van oordeel dat momen-

teel een eindexamenregeling voor een lange reeks van jaren niet meer gegeven kan worden.

Elke regeling zal het karakter van een experiment krijgen. Zo is het mogelijk dat bijvoorbeeld een eindexamenregeling, die voor 1974 uitgevaardigd wordt, over enkele jaren herzien moet worden.

De staatssecretaris was bereid aan de wens van de V.G.N. om met schriftelijke eindexamens te experimenteren tegemoet te komen. De V.G.N. woordvoerders wezen er echter op dat de tijd voor experimenten wel heel erg krap is. In 1974 zijn de eerste v.w.o. -examens, in de jaren daarvoor de eindexamens h.a.v.o en m.a.v.o

Zij gaven duidelijk te kennen dat een leraar graag twee jaar van tevoren wil weten welk type examen de leerlingen te wachten staat, een uitsluitend mondeling, een uitsluitend schriftelijk of een gemengd examen. De verschillende soorten examens vragen immers een verschillende voorbereiding én didactische benadering.

De staatssecretaris deelde mee dat hij experimenten met een schriftelijk examen aan experimenteerscholen, maar ook aan niet-experimenteerscholen (dus de scholen die nog onder het oude bestel vallen) wil bevorderen. Voor de laatste categorie echter alleen als de wettelijke regelingen voor de huidige eindexamens gewijzigd kunnen worden. De inspecteur-generaal zal laten onderzoeken of dit mogelijk is. Bij de examens in 1971 kan dan voor het eerst geëxperimenteerd worden. Daarbij zal de V.G.N. en de Eindexamencommissie van de V.G.N. nauw betrokken worden.

- . - . - . - . - . - . -

HET EINDEXAMEN GESCHIEDENIS
OP DE SCHOLEN VAN HET
VOORBEREIDEND WETENSCHAPPELIJK
ONDERWIJS

De sectie geschiedenis van de academische raad heeft zich in haar vergaderingen van 28 september en 21 december 1968 en 15 maart 1969 bezig gehouden met het vraagstuk van de toekomstige eindexamens van het V.W.O. in het algemeen en met dat van het toekomstige eindexamen geschiedenis van het V.W.O. in het bijzonder.

De sectie en haar subcommissie voor buiten-universitair geschiedenisonderwijs hebben zich bij hun beraad kunnen baseren op:

1. het verslag van het onderhoud van de voorzitter en een lid van de sectie met de inspecteur-generaal van het onderwijs d.d. 9 december 1968;
2. publikaties in de lerarenvakbladen en in de pers;
3. het interimrapport van de eindexamencommissie van de Vereniging van Geschiedenisleraren in Nederland;
4. de nota, die aan de sectie werd uitgebracht door haar subcommissie buiten-universitair geschiedenisonderwijs.

De sectie is daarbij tot het inzicht gekomen, dat overwogen wordt de huidige eindexamenregelingen voor het Voortgezet Onderwijs te herzien. Drie overwegingen daarvoor zijn de sectie bekend:

1. een tekort aan eindexamengecommitteerden;
2. het storend effect van mondelinge eindexamens op de gang van het onderwijs;
3. de wenselijkheid van een uniforme regeling voor het gehele Voortgezet Onderwijs.

Het is de sectie ook bekend, dat gedacht wordt een oplossing voor deze moeilijkheden te zoeken in het verlaten van het huidige systeem van eindexamengecommiteerden en in het op veel ruimere schaal dan nu overgaan tot het afnemen van centraal opgelegde schriftelijke eindexamens.

Door te wijzen op de bijzondere positie van de eindexamens V.W.O., die behalve de functie van afsluitend examen tevens die van toelatingsexamen tot het Wetenschappelijk Onderwijs vervullen, wil de sectie waarschuwen tegen de tendens een uniforme regeling voor het gehele Voortgezet Onderwijs als een primair doel te stellen. Zij meent ook op grond van die functie van universitair toelatingsexamen ten volle gerechtigd te zijn, zich met de problematiek van de eindexamens van het V.W.O. bezig te houden. Zij betreurt het, dat niet reeds in een vroeger stadium contact werd opgenomen met de Academische Raad en zijn secties om over een herziening van de eindexamenregeling van het V.W.O. tot overleg te komen.

De sectie is van oordeel, dat iedere ingrijpende verandering in de eindexamenregeling ook altijd bezien zal moeten worden in haar effect op die functie van toelatingsexamen. Wanneer die functie geweld zou worden aangedaan ontstaan nieuwe problemen, die wel eens moeilijker op te lossen zouden kunnen zijn dan reeds bestaande.

In dit verband brengt de sectie naar voren op dit moment niet bijzonder onder de indruk te zijn van het argument, dat het ontbreekt aan gekwalificeerde eindexamengecommiteerden. De sectie heeft de stellige indruk dat dit hoofdzakelijk te wijten is aan de manier waarop tot heden de acquisitie van gecommiteerden gevoerd is. Bij haar weten zijn de universitaire instellingen nooit als zodanig hierin betrokken en is er geen poging gedaan deze instellingen in te lichten, dat op dit punt moeilijkheden bestonden bij de oplossing van welke het Wetenschappelijk Onderwijs het grootste belang heeft. De sectie hoopt dan ook, dat er

alsnog een overleg zal ontstaan met de Academische Raad om na te gaan of hiervoor een oplossing te vinden is, voordat wijzigingen in de eindexamenregeling van het V.W.O. met dit argument ingevoerd worden. Eerst wanneer het definitief vaststaat, dat ook bij actieve medewerking van de universitaire instellingen geen afdoende oplossing voor het tekort aan gecommiteerden gevonden kan worden, zou in overleg met die instellingen nagegaan kunnen worden in hoeverre het aanvaardbaar is andere personen, b.v. leraren, als rijksgecommiteerden tot het eindexamen van het V.W.O. toe te laten.

Zolang het in de voorgaande alinea gestelde onvoldoende onderzocht is, ziet de sectie onvoldoende redenen om op organisatorische gronden tot de instelling van een geheel of gedeeltelijk schriftelijk eindexamen geschiedenis van het V.W.O. over te gaan. Het dient echter vastgesteld te worden, dat er ook stemmen opgaan die op didactische gronden de invoering van een (ten dele) schriftelijk en centraal opgelegd eindexamen geschiedenis bepleiten. Naar de mening van de sectie dienen vooral twee punten in de discussie over de invoering van een centraal opgelegd schriftelijk eindexamen geschiedenis naar voren te komen: het mogelijke effect op de kwaliteit van het geschiedenisonderwijs en op de beoordeling van de leerling. Dit geldt niet alleen voor het V.W.O., maar in ieder geval ook voor het H.A.V.O.-onderwijs.

Wanneer wordt uitgegaan van het huidige programma voor het eindexamen geschiedenis van het V.W.O. en H.A.V.O. (a. inzicht in de ontwikkeling gedurende de laatste halve eeuw en b. vertrouwd te zijn met een aantal gekozen onderwerpen), betekent dit dat alleen het inzicht in de ontwikkeling gedurende de laatste halve eeuw voor centrale schriftelijke toetsing in aanmerking zou kunnen komen (de zgn. basiskennis). De per leerling en per school uiteenlopende surplus-kennis (de speciale onderwerpen, maar ook kennis van de laatste halve eeuw voor zover deze de "basiskennis" te boven gaat) komt in aanmerking voor niet-centrale, schriftelijke of voor mondelinge toetsing. De sectie is van mening, dat

de gedachte aan een niet-centrale, schriftelijke toetsing van de zgn. surplus-kennis zonder meer verworpen moet worden vanwege de mogelijkheid tot frauduleus optreden, die daardoor zou ontstaan. Bij het huidige eindexamenprogramma zal dus tenminste altijd een gedeelte van de leerstof mondeling geëxamineerd moeten worden.

Voor een centraal opgelegde schriftelijke toetsing van de zgn. basiskennis zijn vanuit didactisch oogpunt de volgende voordelen genoemd:

1. Schriftelijke toetsing is een didactische verrijking, die de leerlingen de mogelijkheid biedt zich veelzijdiger te uiten.
2. Het is niet juist de leerlingen gedurende de gehele schoolperiode schriftelijk te examineren, uitgezonderd op het eindexamen.
3. Schriftelijk examineren leidt tot meer objectieve toetsing.
4. Het past beter in de moderne didactische inzichten om de leerling - eventueel met gebruik van enkele hulpmiddelen: een (historische) atlas, een (historisch) woordenboek, teksten - een schriftelijk werkstuk te laten maken.

Daartegenover werden de volgende nadelen genoemd:

5. De instelling van een schriftelijk deel is een overbodige belasting voor de leerling, omdat deze tijdens een mondeling examen van 30 minuten, zoals door de eindexamencommissie van de V.G.N. verlangd, afdoende te beoordelen is.
6. Het is met elkaar in tegenspraak enerzijds te spreken van het schriftelijk toetsen van de gemeenschappelijke kennis en anderzijds een thematische, dus selectieve presentatie van de leerstof ook met betrekking tot de laatste halve eeuw voor te staan (interimrapport eindexamencommissie en publikatie P. K. 68.178/10.000-500-823403V-44 van het ministerie van onderwijs en wetenschappen).

7. Centraal opgestelde vragen zijn niet objectiever zolang de examenstof nog zo uiteenlopend gegeven wordt zowel naar de keuze van onderwerpen als naar de benadering van die onderwerpen. Voor de leerlingen kan daardoor centrale toetsing juist oneerlijker zijn.
8. Het is niet duidelijk hoe uniforme normen voor de beoordeling zijn te geven. Een centraal opgelegd schriftelijk examen brengt zonder het aangeven van de normen voor de beoordeling eerder grotere dan geringere kans op subjectieve beoordeling.
9. De ervaring heeft geleerd, dat in een gemengd mondeling-schriftelijk examensysteem het cijfer van het mondeling deel de neiging vertoont een ophaalcijfer voor het cijfer van het schriftelijk deel te worden. In het licht van de kans op een onjuiste beoordeling bij een centraal opgelegd, schriftelijk examen is dit ook te verdedigen. Uit didactisch oogpunt is zo'n ontwikkeling te verwerpen.
10. Het stemt tot nadenken, dat van de elf voorbeelden voor het afnemen van een eindexamen geschiedenis, welke de eindexamencommissie aan haar interimrapport toevoegde, slechts twee een voorbeeld voor de inrichting van een schriftelijk deel geven (bijlage 6 en 7).
11. Het voorbeeld van een centraal opgelegd schriftelijk examen zoals in bijlage 7 van het interimrapport gegeven wordt, is bij de examens M. O. Geschiedenis vele jaren in praktijk gebracht. Men is algemeen van mening, dat dit systeem zeer ongelukkig bevonden is.

Uit het oogpunt van de kwaliteit van het geschiedenisonderwijs werden i. v. m. de instelling van een gedeeltelijk mondeling eindexamen de volgende voordelen

genoemd:

1. Nu het globale overzicht bij de behandeling van de examenstof verlaten is ten gunste van een meer thematische benadering, heeft de overheid de plicht te zoeken naar een middel, dat een zekere gelijkheid van niveau kan bewerkstelligen. Een centraal opgelegd schriftelijk examen kan misschien daartoe dienen.
2. Van een centraal opgelegd schriftelijk eindexamen kan een prikkel uitgaan op een tot gemakzucht geneigde leraar.

Daartegenover werden de volgende nadelen genoemd:

3. Van een centraal opgelegd schriftelijk eindexamen geschiedenis valt een ongewenste feed-back op het onderwijs te vrezen in die zin, dat het schriftelijk deel van het examen als het meest te duchten deel van het examen ervaren zal worden. Wanneer het onderwijs zich in de eerste plaats gaat richten op de daar gevraagde stof leidt dit tot overaccentuering van de behandeling van de laatste halve eeuw. Dit brengt de gevaren te noemen onder de punten 4 t/m 6.
4. Het te zeer op de achtergrond raken van de ontwikkelingen op lange termijn en van de betekenis van (semi-) permanente krechten in het historisch proces, terwijl het geschiedenisonderwijs juist hier een van zijn belangrijkste opdrachten vindt. Vanuit historisch oogpunt zijn vele lange termijn ontwikkelingen uit de laatste halve eeuw nog niet goed te duiden, omdat er in tijdsperspectief nog onvoldoende zicht op hun afloop en betekenis is.
5. De leraren zullen zich gedrongen voelen met hun leerlingen de laatste halve eeuw zeer gedetailleerd te bestuderen, opdat de laatsten in staat zijn het opgegeven thema te behandelen op een wijze, die passend is voor een

2½ à 3 uur durend examen. Dit geldt in het bijzonder voor schriftelijke eind-examenopgaven zoals die gegeven worden in de bijlage 7 van het interim-rapport van de eindexamencommissie. Langs deze weg zou het geschiedenis-onderwijs weer naar het accentueren van gedetailleerde feitenkennis kunnen terugzakken.

6. Zeer vele geschiedenisleraren hebben nog onvoldoende tijd gehad zich op de nog recente, grote verandering in het eindexamenprogramma geschiedenis in te stellen en zijn nog niet in staat de totale ontwikkeling van de samenleving in de laatste halve eeuw te onderwijzen. Hoewel men kan stellen, dat de invoering van een schriftelijk eindexamen hen kan prikkelen tot snellere omschakeling, is het gevaar niet denkbeeldig, dat bij een overaccentuering van de laatste halve eeuw zij zich in de praktijk van hun onderricht over die periode voornamelijk tot de geschiedenis van politiek en ideologie zullen beperken. Daarmee zou opnieuw de integrale benadering van het verleden te zeer in het gedrang raken.

De sectie geschiedenis wil in dit stadium nog geen onherroepelijk standpunt innemen met betrekking tot het vraagstuk van een centraal opgelegd schriftelijk eindexamen geschiedenis. Zij vindt echter wel, dat voldoende argumenten naar voren zijn gekomen, die tot de grootste behoedzaamheid manen met betrekking tot de invoering van een schriftelijk deel. Het eindexamen geschiedenis zal in de toekomst in ieder geval een zwaar wegend, mondeling afgenomen deel moeten behouden. Dit zou bereikt kunnen worden door het mondeling deel tot een uur van 30 minuten uit te breiden en de gehele leerstof voor het eindexamen voor mondelinge examinering open te stellen. Het schriftelijk en het mondeling zou door dezelfde gecommitteerde beoordeeld moeten worden. De gecommiteerden bij de V.W.O. examens moeten voor de universiteiten aanvaardbaar zijn in verband met de functie van universitair toelatingsexamen van het V.W.O.

eindexamen. Verder is de sectie zonder meer van mening, dat ook al wordt aan deze eisen met betrekking tot het mondeling deel van het examen voldaan de beslissing om tot de invoering van een gedeeltelijk, centraal opgesteld, schriftelijk eindexamen over te gaan niet genomen mag worden, voordat een periode van experimenteren met deze vorm is doorgemaakt.

Wat dit laatste betreft vraagt de sectie zich nog af wat de waarde zal zijn van experimenteren op basis van vrijwilligheid zoals in het rapport van de eindexamencommissie wordt aanbevolen. Het is niet te verwachten, dat dit een representatieve steekproef zal opleveren, zodat de waarde van de uitslag van zo'n experiment voor fundamentele bestrijding vatbaar is.

Conclusie

Op grond van het bovenstaande meent de sectie, dat:

1. de huidige vorm van het eindexamen geschiedenis allereerst acceptabel is;
2. de enige andere vorm van eindexamen geschiedenis van het V.W.O., die misschien eveneens acceptabel zou kunnen zijn (afhankelijk van de opzet van het schriftelijk en van de uitkomst van de experimenten) een eindexamen is, dat bestaat uit het laten maken van een schriftelijk werkstuk betrekking hebbende op de stof uit de periode van de laatste halve eeuw en een zwaar wegend mondeling deel, dat zich in principe over de gehele eindexamenstof mag uitstrekken; dit alles onder contrôle van voor de universiteit aanvaardbare gecommiteerden.

- . - . - . - . - . -

RAAD VAN ADVIES

Prof. Dr. J. C. Boogman (Univ. Utrecht), Prof. Dr. A. E. Cohen (Univ. Leiden)
Prof. Dr. A. F. Manning (Univ. Nijmegen), Prof. Dr. A. B. Breebaart (G. U.
Amsterdam), Prof. Dr. M. C. Smit (V. U. Amsterdam), Prof. Dr. E. H. Waterbolk
(Univ. Groningen), Dr. J. L. P. Brants (Inspecteur VHMO), J. W. Fossen (Hfd. insp.
Kweekschool).

KERNCOMMISSIE

Drs. G. A. J. Giezeman, Dirk van Voorburglaan 16, Voorburg, Tel. 070-868123
Voorzitter: algehele leiding en universitaire cursussen.

Drs. J. C. Visser, Antonie Duyckstraat 66, Den Haag, Tel. 070-555671,
1e Vice-Voorzitter: conferenties.

Dr. M. T. J. van der Vorst, Spotvogellaan 35, Den Haag, Tel. 070-685609,
2e Vice-Voorzitter: beleid collegedagen.

P. Knoppers, Nieuwe Parklaan 138, Scheveningen. Tel. 070-540129,
1e secretaris, interne zaken.

J. C. M. Greep, Middelweg 104, Wassenaar, Tel. 01751-6387, 2e secretaris:
organisatie en administratie van de collegedagen.

H. Unnik, Pomonaplein 21, Den Haag. Tel. 070-680355, penningmeester,
Postrekening 527314, t.n.v. penningmeester Commissie Postacademiale Vor-
ming der V. G. N., te 's-Gravenhage.

De bijdrage voor de deelnemers aan de postacademiale colleges bedraagt f. 10, --,
voor de leden van de V. G. N. en f. 15, -- voor niet-leden.

LEDEN MET ZELFSTANDIGE TAKEN

Dr. J. Swart, Industrieweg 26, Assen. Tel. 05920-3006, portefeuilles.

Drs. R. H. Cools, Zijdeweg 57, Wassenaar, Tel. 01751-8215, publicaties.

KRINGSECRETARIA TEN

Alkmaar: Honthorstlaan 19

Arnhem: Rembrandtlaan 31, Velp

Breda: Biesdonkweg 65,

Goes: Valckeslotlaan 89,

Den Haag: Kijkduinsestraat 990,

Heerlen: Leenderkapelweg 27, Schaesberg,

Leeuwarden: Altenastreek 21, Dokkum,

Rotterdam: Pr. Julianalaan 49

Venlo: Groenstraat 244,

Amsterdam: Titiaanstraat 33',

Den Bosch: Buxtelseweg 48, Vught,

Eindhoven: Kruisakker 76,

Groningen: Vondellaan 138,

Haarlem: Da Costalaan 46, Driehuis,

Hengelo: Frerikshuislaan 113, Almelo,

Maastricht: Passementsmakersdreef 30,

Utrecht: Boreelstraat 21, Hilversum,

Zutphen: Deventerweg 58,

Zwolle: Stevinstraat 9.

*Zijn kunst is een antwoord op de vloed van miserabilisme,
die ons dagelijks overstroomt*

Dit is een van de kernachtige zinnen van de heer J. N. van Wessem, waarmee hij de portretschilderkunst van Sierk Schröder inleidt.

Het werk van Sierk Schröder is nog te veel met het heden verbonden om reeds 'geschiedenis' genoemd te mogen worden, maar het is van een kwaliteit dat het ongetwijfeld met ere zijn plaats gaat innemen in de kunstgeschiedenis.

Daarom is het boek dat wij hierbij aankondigen:

SIERK SCHRÖDER

ongetwijfeld een werk dat de belangstelling heeft van de lezers van dit tijdschrift. Het boek bevat 40 reproducties uit het oeuvre van Schröder, voorafgegaan door de reeds genoemde inleiding van J. N. van Wessem. De omvang van tekst en platen samen is 102 blz. De prijs is f 30,— gebonden in linnen band.

Een uitgave die zich uitstekend leent als geschenk van voornaam karakter.

Behalve een aantal schetsen zijn de volgende reproducties opgenomen:

- | | |
|--|---|
| 1. Baby, olieverf - 1943 | 22. Maria slapend, pastel en krijt - 1952 |
| 2. Baby, olieverf - 1943 | 23. Ellen, krijt - 1965 |
| 3. Ruth, olieverf - 1946 | 24. Krab, pastel en waterverf - 1963 |
| 4. Kinderportret, olieverf - 1950 | 25. Kreeft, gewassen pentekening op linnen - 1963 |
| 5. Dirk Nijland, olieverf - 1952 | 26. Draperiestudie, gewassen inkttekening op linnen - 1963 |
| 6. Vrouwenportret, olieverf - 1950 | 27. Tegenlicht, gewassen inkttekening - 1963 |
| 7. Prof. Dr. F. C. Gerretson, olieverf - 1950 | 28. Meisjesportret, gewassen tekening - 1961 |
| 8. Detail van afb. 7 | 29. Model met draperie, houtschool op getint papier - 1966 |
| 9. Vrouwenportret, olieverf - 1959 | 30. Meisjesportret, gewassen tekening - 1961 |
| 10. Portret van een jonge man, olieverf - 1958 | 31. Liggend naakt, krijt - 1957 |
| 11. Cees Bantzinger, olieverf - 1963 | 32. Schets, krijt - 1957 |
| 12. Mevrouw K., olieverf - 1963 | 33. Rugnaakt, houtschool op getint papier - 1966 |
| 13. Theo Swagemakers, olieverf - 1963 | 34. Zittend naakt, houtschool - 1966 |
| 14. Profiel, pastel - 1966 | 35. Portretstudie, houtschool - 1966 |
| 15. De bonte deken, pastel - 1966 | 36. Portret van een jonge vrouw, houtschool op getint papier - 1966 |
| 16. Voor de spiegel, pastel - 1966 | 37. Vrouwenportret, houtschool (detail) - 1966 |
| 17. Vrouw in interieur, aquarel - 1958 | 38. Zelfportret, Siberisch krijt - 1964 |
| 18. Vrouw met peignoir, olieverf op papier - 1963 | 39. De moeder van de schilder op haar sterfbed, potlood - 1962 |
| 19. Naakt, olieverf op papier - 1963 | 40. De moeder van de schilder op haar sterfbed, potlood - 1962 |
| 20. Model voor een spiegel, pastel - 1966 | |
| 21. Studieblad, houtschool op getint papier - 1955 | |

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij de uitgever

SPRUYT, VAN MANTGEM & DE DOES N.V. — LEIDEN

GRIEKSE MYTHEN NAVERTELD

Robert Graves

MYTHEN VAN DE OUDE GRIEKEN

Met illustraties van Joan Kiddel Monroe

Gebonden f 6,90

Dit boek bevat 27 Griekse mythen, waarin vrijwel de gehele Griekse godenwereld in zijn ingewikkelde verhoudingen en onderlinge tegenstellingen wordt weergegeven. De index vergemakkelijkt het snel opzoeken van een bepaalde persoon. In dit werk heeft de schrijver gepoogd een moderne versie van deze mythen voor de jeugd te geven.

Robert Graves

HET BELEG EN DE VAL VAN TROJE

Met illustraties van Walter Hodges

Gebonden f 6,90

In deze uitgave wordt ook de voorgeschiedenis en de nasleep van de Trojaanse oorlog vermeld. De gedichten van Homerus zijn volstrekt niet de enige bron van de legende: ongeveer tweederde van dit boek is ontleend aan andere Griekse en Latijnse schrijvers. Dit is waarschijnlijk de eerste moderne poging om het hele verhaal van de stichting van Troje af tot aan de thuiskomst van de overwinnende Grieken te vertellen in een beknopt boek voor jongens en meisjes.

Verkrijgbaar bij de boekhandel en

N.V. W. J. THIEME & CIE - Postbus 7 - ZUTPHEN - Tel. 05750 - 38 43 *
